

KISEMBEREK A NAGYVILÁGBAN

PEDAGÓGIAI PROGRAM

**Budapest
2013**

**Készült : „Epres Óvoda”
1098 Budapest
Epreserdő u. 10.**

**A pedagógiai programot módosította: Szundyné Ihász Erzsébet és
a nevelőtestület**

Címlap: Kovácsné Luczás Ágnes

Érvényességi rendelkezések:

- **2013. szeptember 1-től – határozatlan ideig érvényes**

A módosítás lehetséges indokai:

- **törvényi jogszabályváltozás**
- **fenntartói feladatváltozás**
- **nevelőtestületi kezdeményezés – 50 % + 1 fő**

Nevelési programunk nyilvánosságát az SZMSZ-ben rögzítettük:

- **a megismertetés formáját,**
- **a tájékoztatás kérés és adás rendjét, és**
- **a hozzáférhető elhelyezés biztosítását.**

Budapest, 2013. augusztus 29.

.....
**Kovácsné Kuczás Ágnes
óvodavezető-helyettes**

Tartalom

Bevezető	4
1. Nevelés filozófiánk	5
1.1. Gyermekkép.....	5
1.2. Óvodakép	5
1.3. A pedagógus a nevelés folyamatában.....	7
2. Nevelésünk célja	8
3. Óvodai nevelésünk feladatai	8
3.1. Egészséges életmód alakítása	9
3.2. Érzelmi, erkölcsi, és a közösségi nevelés	11
3.3. Anyanyelvi, és az értelmi fejlesztés, nevelés	14
4. Óvodai életünk tevékenységi formái	16
4.1. Játék	16
4.2. Tevékenységben megvalósuló tanulás.....	19
4.3. Munka jellegű tevékenységek	22
4.4. A külső világ tevékeny megismerése	24
4.5. Környezetünk művészeti megjelenítése	26
4.5.1. Verselés, mesélés	27
4.5.2. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	29
4.5.3. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	31
4.6. Mozgás	34
5. Integrált nevelés	38
6. Gyermekvédelem	42
7. Az óvodai élet szervezése	43
7.1. A csoportok szervezése	43
7.2. A nevelés időkeretei	43
7.3. Tervezés és a fejlődés nyomon követése	44
8. Óvodánk kapcsolatrendszere	44
8.1. Belső kapcsolatok	44
8.2. Külső kapcsolatok	45
9. Programunk eszközrendszere	46
9.1. Személyi feltételek	46
9.2. Tárgyi-dologi feltételek	47
Szakirodalom	48

BEVEZETŐ

Az óvodánkban megtalálható értékeket és a jól működő gyakorlatot állítottuk a középpontba, és ezt öltöztettük fel - „*a fejlődő gyermeki személyiség szükségleteinek megfelelően*” - úgy, hogy gyermek-felnőtt egyaránt komfortosan érezze magát. Megőrizve és tovább erősítve eddigi eredményeinket, pedagógiai törekvéseinkre, a helyi sajátosságokra és igényekre alapozva egészítjük ki, módosítjuk nevelési programunkat a törvényi változásoknak megfelelően.

Az óvodai nevelés alapelveinek meghatározásánál kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy:

- ◆ a gyermeket szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg,
- ◆ a gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, ebben óvodánk kiegészítő, esetenként hátránycsökkentő szerepet tölt be,
- ◆ nevelésünk a teljes személyiség kibontakoztatásának elősegítésére irányul.

1. NEVELÉS FILOZÓFIÁNK

*„Szólhatok az emberek vagy az angyalok
nyelvén,
ha szeretet nincs bennem,
csak zengő érc vagyok vagy pengő cimbalom.
Lehet prófétáló tehetségem,
ismerhetem az összes titkokat és mind a
tudományokat,
hittemmel elmozdíthatom a hegyeket,
ha szeretet nincs bennem, mit sem érek.”*

Pál apostol első levele

1.1. GYERMEKKÉP

Hisszük és valljuk, hogy a gyermekközpontú óvodai nevelés az, ha figyelembe vesszük mi az ami JÓ a gyermeknek. A gyermeknek szüksége és joga van – a teljesség igénye nélkül – gondozásra, szeretetre, elismerésre, játékra, nevelésre, szabadságra, kötöttségre, képességei fejlesztésére.

A szeretetteljes befogadó, elfogadó, hátránycsökkentő, megértő magatartás, a harmonikus, biztonságot sugárzó, derűs légkör, továbbá a magas színvonalú nevelőmunka feltételeinek megteremtésével segítjük elő „gyermekeink személyiségének minél teljesebb kibontakoztatását”, Biztosítva minden gyermek számára az egyenlő hozzáférést, valamint szem előtt tartva a „gyermekeket megillető különleges védelmet.” A gyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, - „*életkoronként és egyénenként változó testi-lelki szükségletek*” - a spon-tán és a tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg.

Minden gyermek egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön. Nem adunk helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

Nevelésünk alapja, hogy az ember mással nem helyettesíthető szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség, és szociális lény egyszerre. Miután az adott életkor nem ismétlődő, minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy a lehető legjobbat megkapja.

1.2. ÓVODAKÉP

A gyermek nevelésének elsődleges színtere a család. A családokkal való partnerkapcsolat kialakítására törekszünk, amelyben mindig a gyermek érdekeit tartjuk szem előtt, az alapprogramban meghatározott óvó-védő, szociális, nevelő- személyiségfejlesztő funkciók alapján.

Óvodánk arculatát közösen alakított nevelési programunkban határoztuk meg, amely az egységes szemléletet biztosítja számunkra. Az óvodapedagógusok változatos érdeklődése, mentalitása, módszertani kultúrája pedig az egyediséget, a változatosságot viszi a csoportok életébe.

Alapelveink:

1. A gyermeket szeretet, tisztelet, elfogadás, megbecsülés, és bizalom övezze.

2. A személyiség megismerése és képességek kibontakoztatásának elősegítése :
 - a gyermekek alapvető szükségleteinek kielégítése,
 - a gyermek egyé fejlődési ütemének, éréseinek megfelelő fejlesztés,
 - a hátrányok csökkentése
 - adottságaik, képességeik, készségeik fejlesztése életszerű körülmények között, változatos tevékenységek során,
 - a különbségek elfogadása, elfogadtatása, tisztelete – a sérült funkciók tudatos fejlesztése.
3. A pedagógiai intézkedések alapja a gyermeki személyiségéhez való igazodás.
4. Az individuum és a közösség egymásra hatásának erősítése:
 - az értékrendszer közvetítése - kibontakoztatása,
 - az együttműködő magatartási formák és viselkedési módok szokássá alakítása- az alkotó életvezetés megalapozása.
5. A valamely nemzetiséghez tartozó, valamint a hazájukat elhagyni kényszerülő családok gyermekeinek nevelése során biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását, az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelmét.

Az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodunk a szeretetteljes, biztonságot nyújtó, derűs légkör megteremtéséről. Az óvodás gyermek alapvető szüksége a szeretet, amelynek megléte hozzájárul az egyenletes fejlődéshez, hiánya következtében pedig egyéb szükségletei is csorbát szenvednek.

A szocializációs folyamat és az alkotó életvezetés megalapozását az értékek tudatos és átgondolt közvetítésével tesszük, figyelve arra, hogy azok egybeessenek az óvodás gyermek szükségleteivel.

Lehetőséget biztosítunk a sokszínű tevékenykedésre, mindenekelőtt a mással nem helyettesíthető szabad játéokra, amely óvodásaink *„legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége és egyben nevelésünk leghatékonyabb eszköze”*. A játék során az egyéni képességekhez igazodó műveltség tartalmakhoz juttatjuk gyermekeinket, miközben az *„életre”* készítjük fel őket.

Tudatosan és tervszerűen alakítjuk a testi, szociális és értelmi képességeket, az erkölcsi értékeket, normákat, a helyes életviteli szokásokat, a közösségi életre való felkészítést, amelyek biztosítják a harmonikus személyiségfejlődést, és közvetett módon segítik a sikeres iskolai beilleszkedést is. Ebben a folyamatban törekszünk a különbségek elfogadására, elfogadtatására, tiszteletére, a sérült funkciók, illetve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek tudatos fejlesztésére.

Hiszünk abban, hogy gyermekeink többsége a belső érés, a családi nevelés és az óvodai nevelés eredményeként az óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettséget.

1.3. A PEDAGÓGUS A NEVELÉS FOLYAMATÁBAN

Szükségesnek tartottuk megfogalmazni pedagógusaink kívánatos attitűdjét, és azt, hogy milyen sajátos értékeket szeretnénk közvetíteni nevelési programunk megvalósítása érdekében.

Hisszük, hogy a nevelés során kulcsszerepünk van, életvitelünkkel, erkölcsiségünkkel, felkészültségünkkel modellt nyújtunk, értéket közvetítünk, ezért:

Személyes hatásunkkal, a gyermekcsoportok vezetőjeként törekszünk

- a magyarságtudat alakítására, az anyanyelvi kultúra, a kulturális és természeti értékeink megismertetésére, megszerettetésére; a környezettudatos magatartás és életviteli stratégia, a növény és állatvédelem, valamint a zenei anyanyelv és hagyományápolás közvetítésére; mindezek mellett hangsúlyt helyezünk az önazonosság megőrzésére, és az interkulturális nevelésre
- a humanista értékek közvetítésére és a szociális, erkölcsi normák kialakítására. A védelem, a biztonságérzet feltételeinek megteremtésére, valamint a feltétel nélküli elfogadás, a hitelesség, a tolerancia, és egymás méltóságának a tiszteletben tartására.
- az elvárható személyiség jellemzők tudatos fejlesztésére: kulturált megjelenés, kommunikációs kultúra, konfliktus kezelési stratégiák ismerete, együttműködés igénye,
- helyzetelemzési készségek, rugalmas repertoár a különböző pedagógiai helyzetekre, eredményes befolyásolni tudás,

Kívánatos képességek

- sajátos értékeinkkel azonosulni tudó, azokat tudatosan közvetítő,
- megbízható általános és szakmai műveltséggel,
- példamutató emberi tulajdonságokkal rendelkező,
- szuggesztív, derűs, a különbözőségeket tolerálni tudó,
- felelősségvállaló, őszinte, igazságos, önkontrollal, önismerettel rendelkező.

A nevelési hatékonyság és a szakmai felkészültségünk érdekében

- törekszünk a magas szintű felkészültség megszerzésére,
- önképzéssel gyarapítjuk tudásunkat, megelőzve a rutinból végzett munkát,
- hangsúlyt helyezünk a folyamatos továbbképzésre, valamint
- a belső kommunikáció és a „pár kapcsolatok” kondicionálására, erősítésére.

2. NEVELÉSÜNK CÉLJA

Gyermekeink sokoldalú, harmonikus személyiségfejlődésének elősegítése annak érdekében, hogy képesek legyenek a következő életszakasz kívánalmainak sikeres teljesítésére. Az egyéni szükségletekhez igazodó nevelés és fejlesztés folyamatában váljanak óvodásaink magabiztos, kreatív, kommunikációra és együttműködésre képes, a környezetükre figyelő és abban jól eligazodó, a különbözőségeket is elfogadni tudó gyermekekké.

Programunk tartópillére **a környezeti nevelés**, amely maga az óvodai élet, átöleli az egész napot, és komplex módon megvalósulva fejleszt. Szoros kapcsolatban áll minden fejlesztési területtel, az érzelmi, értelmi és a mozgásos szférával egyaránt, de a hangsúly az óvodás korban az érzelmi beállítódáson alapuló cselekvő részvételen van. Óvodánkban a szokásokon és a környezettel való kapcsolattartás történésein keresztül valósítjuk meg az ezzel kapcsolatos feladatainkat, amelynek eredményeként várjuk a helyes életviteli szokások és a környezettudatos magatartás csíráinak megjelenését.

Hangsúlyosan foglalkozunk az egyéni szükségletekhez és éréshez igazodó **differenciált fejlesztéssel, a hátrányok csökkentésével és a kiemelt figyelmet igénylő gyermekekkel**. Meghatározó a szerepünk a gyermek kíváncsiságának kielégítésében, érdeklődésének felkeltésében, motiváltságának, kreativitásának fejlesztésében és a tanulási képességek megalapozásában. Szükség szerint élünk a prevencióval a tanulási nehézségek és a nyelvi hátrányok csökkentésére, ill. a korrekcióval jelentkező hibák kijavítására, valamint kiemelten foglalkozunk a tehetséges gyerekekkel.

Befogadjuk a **sérült** – Alapító Okiratunk szerint – gyermekeket is, esélyt adunk, hogy többségi közösségben nevelődhessenek, fejlődhessenek.

3. ÓVODAI NEVELÉSÜNK FELADATAI

*„Ha jó a cél, amit kitűztél,
akkor akadnak bizton eszközök...”*

Vikingek

Óvodai nevelésünk legfontosabb feladata gyermekeink testi-lelki jólétének biztosítása figyelembe véve az adott életkorra jellemző domináns szükségleteket:

- biológiai, fiziológiai szükségletek – mozgásigény, egészséges táplálkozás, pihenés,
- érzelmi biztonság – szeretet iránti vágy, elfogadás, dicséret, elismerés, megbecsülés
- szociális szükségletek – valahová tartozás érzésének szükséglete,
- kíváncsiság, tudásvágy,
- alkotásvágy, felfedezési vágy,
- esztétikum, harmónia, rend iránti szükséglet,
- önmegvalósítás, önkifejezés és szabadság iránti vágy – képességek kibontakoztatása

3.1. EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD ALAKÍTÁSA

CÉLUNK

Gyermekeink testi fejlődésének elősegítése, mozgásigényének kielégítése az egészséges életvezetési és egészség megőrzési szokások kialakulása érdekében:

- **belső természeti környezet - egészséges életmód, életviteli szokások, környezettudatos magatartás megalapozása, az egészséghez való viszony alakítása,**
- **belső személyes környezet - lelki egészség, önértékelés, énkép,**
- **a külső természeti környezet - napfény, szél, víz, levegő, állat, növény,**
- **nyelvi képességek fejlesztése.**

FELADATUNK

A gondozás során:

- legfontosabb feladatunknak tekintjük gyermekeink testi komfort érzésének, igényeinek, szükségleteinek kielégítését. Lehetőség szerint építünk az otthoni szokásokra.

Az egészséges életritmus alakításakor:

- törekszünk a családi és az óvodai nevelés összehangolására, - javaslatokkal segítjük az otthoni nevelést pl. napirend, szokások

Az egészséges táplálkozási és étkezési szokások alakításakor:

- figyelembe vesszük az egyéni igényeket - egyéni ízlések, allergia,
- hangsúlyt helyezünk az új ízekkel való ismerkedésre,
- a szülők tájékoztatásával lehetőséget teremtünk a tápanyagszükséglet összehangolására. Folytatjuk a zöldség és gyümölcsnapokat. Szemléletformálás.
- a főzőkonyhával való napi kapcsolat, étlap összeállításához javaslatok,
- elemi szokás és szabályrendszert állítunk fel az étkezésekhez,
- példát mutatunk a hangulatos, esztétikus étkezéshez.

A testápolás gyakorlása során:

- kialakítjuk a rendszeres és a szükség szerinti tisztálkodás igényét,
- törekszünk az egyéni szükségletekhez igazodó bensőséges kapcsolat megteremtésére.

Az öltözködésnél / öltöztetésnél:

- igyekszünk rávilágítani arra, hogy az óvodai öltözék legyen kényelmes, könnyen le- és felvehető, amely fejleszti a gyermek önállóságát,

A testi képességek fejlesztése területén:

A mozgás - edzés megvalósításánál:

- gondoskodunk a gyermekek harmonikus, egészséges fejlődéséhez szükséges mozgásigény kielégítéséről, mozgásuk fejlesztéséről, ügyesítéséről a csoportban és a szabadban egyaránt,
- nagy hangsúlyt helyezünk a levegőzésre, a szabadban való tevékenykedésre, mert ennek során alkalmazkodik a gyermek szervezete az időjárás változásaihoz. „*Nincs rossz idő, csak nem megfelelő öltözék*”

- körültekintően szervezzük meg a sétákat, kirándulásokat, amelyek a mozgáson túl közös élményt is jelentenek. (a megtett út hossza és időtartama igazodik a gyermekek fejlettségéhez).

A pihenés, alvás megfelelő biztosításával:

- tiszteletben tartjuk az alvási szokásokat (kedvenc játékok, kendők, stb.)
- törekszünk az otthoni szokások pozitív befolyásolására, (korai fekvés, elegendő alvásidő, az alvás, pihenés jelentősége a gyermek fejlődésben!)

Az egészségvédelem, betegségmegelőzés megvalósítása során:

- a higiénés szokások tanítása, gyakoroltatása, a helyes életritmus kialakítása
- törekszünk a lelki egészség ápolására, a viszonylagos érzelmi kiegyensúlyozottság megteremtésére

A FEJLŐDÉS VÁRHATÓ JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

Értelmi fejlettsége:

- a tanult szokásokat, szabályokat betartva végzi az önkiszolgálást,
- használja a saját ellátásához, tisztálkodásához szükséges eszközöket,
- a kultúrált étkezés szokásait gyakorolja,
- használja a környezet tisztántartására, gondozására szolgáló eszközöket,

Érzelmi - erkölcsi - akaratfejlettsége:

- igényli, és akaratlagosan vesz részt testi-lelki komfortérzete alakításában,

Szociális fejlettsége:

- segítséget nyújt társainak és a kisebbeknek a különböző önkiszolgálásra irányuló tevékenységekben,
- segít a terem szükség szerinti átrendezésénél és az ágyazásnál,

Mozgás fejlettsége:

- elkezdődik az első alakváltozás,
- mozgása összerendezett, viszonylag harmonikus,
- képes ujjai akaratlagos irányítására, a szem-kéz működése koordinált,

A MEGVALÓSÍTÁS FELTÉTELEI

- az egészséges, balesetmentes, biztonságos környezet megteremtése,
- a veszélyhelyzetekre való figyelemfelhívás - megelőzés
- a szociális háttér alapos ismerete - családdal való együttműködés,
- a bizalomteljes kapcsolat kialakítása,
- az életkori sajátosságokon alapuló életritmus megszervezése,
- a tevékenységekhez szükséges feltételek biztosítása,
- együttműködés az orvossal, szakszolgálattal,

3.2. ÉRZELMI, ERKÖLCSI ÉS KÖZÖSSÉGI NEVELÉS

CÉLUNK

Gyermekeink lelki egészségének erősítése, érzelmi biztonságának megteremtése, és gazdag érzelmi kapcsolatainak alakítása:

- **tartós, stabil, bizalmi kapcsolat kiépítése,**
- **belső személyes világ alakítása - énkép, önértékelés, lelki egészség,**
- **külső, ember alkotta környezet** - épületek, tárgykultúra-védelem, eszközök, anyagok ökológiája, hulladékkezelés, vásárlási szokások, kapcsolatok,
- **pozitív viselkedési formák, magatartásmódok alakítása** – erkölcsi tartás
- **a közösségi életre való felkészítés, szociális készségek** – alkalmazkodni tudó, toleráns, a különbözőségeket is elfogadó képességek fejlesztése mellett a kommunikáció, az empátia, a kooperáció, a konfliktus megoldás megjelenése.

FELADATUNK

Az én-tudat, az önismeret, az erkölcsi, szociális érzékenység alakítása során:

Az óvodáskor elején a gyermek érzelmei gyorsan változnak, hangulata labilis, indulati kitörései hevesek. Jellemző a fokozott önállósodási tendencia és a kezdeményező hajlam növekedése. Ennek értelmében:

- erősítjük az én-tudatot a különböző tevékenységek, kapcsolatok során,
- kiemeljük az egy-egy gyermekre jellemző külső jegyeket, magatartását, teljesítményét, annak érdekében, hogy minden gyermek önálló személyként élje meg önmagát,
- támogatjuk az önkifejező, önérvényesítő törekvéseket, hangsúlyt helyezünk a szokás és szabályrendszer gyakorlására, elfogadására.

Társas kapcsolatok alakítása:

A társas együttélés alapvető emberi szokásait, normáit megalapozzuk a beilleszkedés és az együttélés megkönnyítése érdekében.

Felnőtt - gyermek kapcsolat

Felnőttként kulcsszerepünk különösen az érték és normarendszer közvetítésében, valamint az attitűdök formálása során mutatkozik meg, mert érzelmi mintát nyújtunk, azonosulásra, mintakövetésre motiválunk:

- fontos, hogy az óvoda alkalmazottai és a gyermek, a gyermekek és az óvoda alkalmazottai közti kapcsolatot pozitív attitűd jellemezze,
- hangsúlyt helyezünk a viselkedésformák és az együttélés szabályainak elsajátítására, az alkalmazkodó képesség kialakítására,
- tudjunk figyelni, várni és tartózkodni a hirtelen reakcióktól, különösen a konfliktusok kezelésében,
- kiemelten törekszünk a verbális fejlesztésre, valamint a metakommunikációs jelzések megismertetésére,
- a gyermekek kapcsolatairól, tevékenységeiről visszajelzéseket adunk,
- türelemmel, a követelés, a bizalom és az elismerés segítségével formáljuk az egyént,

- a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében együttműködünk a jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel,
- építünk a környezeti nevelés és a szociális érzelmek egymásra hatására:

1.	Nyitás a környezet felé	- környezetünket pozitív és negatív jellemzőivel együtt ismerjük meg
2.	Megszerettetés és tudatosítás	- a környezet észlelésében a pozitív érzelmekre közelítünk
3.	Elfogadás és tudatosítás	- az élő, az élet tiszteletére nevelés
4.	Elutasítás és tudatosítás	- a környezet tisztításának elítélése

Gyermek - gyermek kapcsolat

Az óvodai közösség alakulásában fontos, hogy mindenki jól érezze magát a csoportban. Éreznie, tapasztalnia kell a gyermeknek, hogy számon tartják társai, hogy szükség van rá. Ennek értelmében a kortársi kapcsolatoknak szerepük van a személyiségfejlesztésben, amire tudatosan építünk:

- közös élmények, tapasztalatok és az ezekről történő véleménycsere,
- vonzalmak kialakulása - barátságok ápolása, a különbözőségek elfogadása,
- kapcsolattartás a távollévőkkel,
- nyitottság a csoportok között - átjárhatóság biztosítása az udvaron.

Közösségi nevelés

Alapvető feladatunk, hogy közvetítsük és megalapozzuk a kapcsolattartás és a kívánt viselkedés alapvető **szokásait, szabályait**, amelyek biztosítják gyermekeink számára a védettséget, és a közös élet nyugalalmát. Ennek feltétele, hogy minden gyerek számára közeleiek, érthetőek, érzelmileg elfogadhatóak legyenek a normák.

Szem előtt kell tartanunk, hogy:

- a közösen megélt élmény, módosíthatja viselkedését, alakíthatja önismeretét, önértékelését - kirándulás, színházi előadás, hangverseny,
- az együttműködés, az együttjátszás, az együttműködés képességének kialakítását, gyakorlását eredményezi. A gyermeket társas tevékenységre sarkallják a következők:
 - a társ jelenléte jutalmazó, erősítő jellegű, élményforrást jelent,
 - a társak visszajelzése kapcsán alakul önértékelése,
 - a közös tevékenység nagyobb eredménnyel zárul, felismeri, hogy „egységben az erő”,
 - a közös játék, tevékenykedés csökkenti a stresszt, mert a társaság hangulatot teremt, segít a probléma megoldásban.
- a társas együttlét során alakulnak a vonzalmak és taszítások, amelyek átgondolt nevelési feladatok elé állítanak bennünket,
- alakítjuk a társakért, a csoportért érzett felelősségtudatot, az empátiát, gyermekeink alkalmazkodó, tűrő és konfliktus megoldó képességét,
- törekszünk a különbözőségek elfogadására, tiszteletére - figyelve arra, hogy az elfogadás és elutasítás a természeti környezetünkben lévő élőlényekkel szemben is előfordul.

Befogadás:

A gyermekek óvodai beilleszkedésének elősegítése nagyfokú körültekintést, tapintatot, szeretetteljes gyöngédséget és türelmet igénylő feladat. Nemcsak a kisgyermeket szoktatjuk új környezetéhez, hanem ezzel egy időben a szülőket is meg kell nyernünk az együttműködéshez.

- Fontosnak tartjuk, hogy a kapcsolatfelvétel a beszoktatás előtt megtörténjen, és megismerkedjünk a családokkal.

- Elfogadjuk, hogy a szülőtől való elválás ambivalens érzelmeket válthat ki
- Természetesnek tartjuk az egyéni igényekhez, eltérésekhez való alkalmazkodást, az egyéni bánásmódot. Az „anyás” beszoktatás felkínálásával segítjük az új helyzet elfogadását.
- A korlátozás helyett az ésszerű szabályok és szokások kialakítására törekszünk a gyermeki biztonságérzet, valamint az önállósodási, önkiteljesedési folyamatok elősegítése érdekében.
- Kiemelt szerepet tulajdonítunk a metakommunikációs üzeneteknek, amelyek „hitelesítik” mondanivalónkat.

A FEJLŐDÉS VÁRHATÓ JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

Értelmi fejlettsége:

- önismerete, önértékelése csirái fellelhető, bízik önmagában,
- tud dönteni, választani ismert helyzetekben,
- ismeri és érti az óvónő metakommunikatív jelzéseit.

Érzelmi - erkölcsi - akarat fejlettsége:

- erkölcsi normái kialakulóban vannak,
- ismeri és megpróbálja betartani a viselkedés alapvető szabályait,
- képes a belátásra, kívánságai elhalasztására, módosítására,
- kialakulóban vannak azok a magatartási formák, amelyek környezetünk megővéséhez szükségesek,
- felelősséget érez a vállalt, ill. kapott feladatért, amelyet akkor is elvégez, ha nehézséget jelent, vagy ha érdeklődését már nem köti le,
- örül a közös sikernek.

Szociális fejlettsége:

- keresi a napi interakciót gyerekekkel - felnőttel egyaránt,
- tisztelettudóan viselkedik a felnőttekkel, társaival egyaránt,
- figyelmesen hallgatja az óvónő és társai kérését, mondanivalóját,
- vigyáz saját és mások munkájának eredményére,
- képes az együttműködésre, tolerálja a különbözőséget,
- felismeri a többség „erejét”, a közös tevékenységek hasznát.

Mozgás fejlettsége:

- képes mozgásának tudatos irányítására,
- finommozgásokkal fejezi ki az egyszerűbb metakommunikációt.

A MEGVALÓSÍTÁS FELTÉTELEI

- a programunk által megkívánt szemlélet közvetítése,
- pozitív, határozott mintaadás az óvónők és dajkák részéről egyaránt,
- az óvoda gyermek érzelmi motiváltságának figyelembe vétele,
- a családi, biztonságos, derűs légkör megteremtése a csoportban,
- közös élmények, tapasztalatok, változatos tevékenykedés biztosítása az óvodában töltött idő alatt.

3.3 ANYANYELVI, ÉS AZ ÉRTELMI FEJLESZTÉS, NEVELÉS

Az óvodai nevelés alapértéke az anyanyelv ápolása, a szép magyar beszéd elsajátításának elősegítése. Célkitűzéseink megvalósításához az anyanyelvi nevelés olyan folyamatossága szükséges, amely az egész óvodai életre kiterjed. Attól a pillanattól kezdve, hogy a gyermek belép az óvodába, addig a pillanatig, amíg elhagyja azt, az anyanyelvi - kommunikációs nevelés minden percben jelen van.

CÉLUNK

A gyermek **egyéni fejlődési üteméhez igazodva**, és azt támogatva a „*totális érzékelő apparátus*” fejlesztése, amely világunk megismerését biztosítja:

- az anyanyelvi nevelés hangsúlyának erősítése
- sokoldalú tapasztalatszerzés során nyitás a környezet felé,
- **a kognitív, a pszichomotoros képességek fejlesztése**,
- problémamegoldó és kreatív gondolkodás elősegítése.

FELADATUNK

- A kreativitás fejlődését ösztönző környezet kialakítása.
- Gyermekeink változatos ismeretekhez juttatása önmagukról, környezetükről.
- Óvodásaink spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, célirányos bővítése.
- A megismerő funkciók optimális fejlődésének elősegítése a mozgásos meg tapasztalással, és az ahhoz kapcsolódó nyelvi információkkal:
 - az érzékelés és az észlelés pontosítása, differenciáltabbá tétele,
 - a mechanikus és logikai emlékezet fejlesztése,
 - a figyelemkoncentráció, a szándékos figyelem alakítása,
 - a kreatív képzelet alapozása, az alkotóképesség fejlesztése,
 - a problémamegoldó és kreatív, önálló gondolkodás fejlesztése,
 - a fogalmi gondolkodás kialakulásának elősegítése,
 - pozitív érzelmek nyújtásával a környezeti jelenségek elfogadása,
 - az általánostól eltérő megnyilvánulások tudomásul vétele,
 - a világ megismerésében a sokoldalú mozgás felhasználása.

- Az anyanyelv ápolása, a beszéd elsajátításának támogatása, a kommunikációs készség fejlesztése:
 - a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése,
 - az aktív szókincs bővítése és a beszédértés elősegítése,
 - a passzív szókincs felszínre hozása,
 - az elemi metakommunikációs jelzések megismertetése,
 - a társas érintkezés gyakorlása – gyakoroltatása,
 - a kapcsolatokban fellépő problémák verbális megoldása,
 - szemléletes beszédminta nyújtása az óvodában lévő felnőttek által,

- probléma helyzetek teremtése – kérdéskényszer

A FEJLŐDÉS VÁRHATÓ JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

Értelmi fejlettsége:

- kialakult a beszédhelyzethez és a nyelvtani szabályokhoz igazodó, érthető beszéd, beszédtechnikája jó,
- a hallott információkat:
 - pontosan észleli és megkülönbözteti,
 - adott hangot kiemeli,
 - adott hangok egymásutániségét felismeri
- elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről,
- egyszerű konfliktus helyzetet képes szóban megoldani,
- megérti és helyesen használja a metakommunikációs jeleket,
- alakulóban van globális, lokális és holisztikus szemléletmódja,
- a vizuális észlelés során:
 - alakot, formát, méretet, színt és az összetartozó részeket felismeri,
 - megadott formákat, színeket megtalálja és kiemeli,
 - adott tárgyak térbeli helyzetét felismeri,
 - a vizuális információkat a térben elrendezi, sorba rendezi,
 - a látott - hallott információkat összekapcsolja - keresztcsatornák
 - rövid idejű vizuális - verbális memóriája működik,
 - képes a figyelemkoncentrációra.

Érzelmi – erkölcsi - akaratil fejlettsége:

- törekszik az önértékelésre,
- segítséggel kijavítja tévedéseit, ellenőrzi saját tevékenységét,
- természetes számára az övétől eltérő viselkedés és gondolkodásmód.

Szociális fejlettsége:

- képes az iskolai élet és a tanító elfogadására, az együttműködésre, a kapcsolatteremtésre és a szabályokhoz való alkalmazkodásra,
- részt vesz a különböző tevékenységekben, aktív, kreatív,
- igényli a közös felfedezést, az együttes tapasztalatszerzést.

Mozgás fejlettsége:

- mozgása összerendezett; együttes mozgása jó,
- célzott mozgásai eredményesek, a szem-kéz-láb koordináció funkcionál,
- mozgástevékenysége nyugodt, ritmikus.

A MEGVALÓSÍTÁS FELTÉTELEI

- változatos tevékenykedés, tapasztalatszerzés lehetőségének biztosítása,
- folyamatos új ismeretek nyújtása, rögzítése, rendszerezése és a gyakorlás biztosítása az egész óvodában töltött idő alatt,
- fejlesztési terv - az egyéni, differenciált fejlesztés megvalósítása érdekében,
- a hibavetés megengedése - lehet tévesen mondani, nem tudni valamit
- a beszélgetés lehetőségének megteremtése,
- logopédiai megsegítés

4. ÓVODAI ÉLETÜNK TEVÉKENYSÉGI FORMÁI

*„A játszótársam mondd, akarsz-e lenni,
akarsz-e mindig, mindig játszani,...”
Kosztolányi Dezső*

4.1. JÁTÉK

A játék a 3 - 7 -8 éves gyermek mindennapjait átszövő, mással nem helyettesíthető, legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. A játék minőségi változása a gyermeki fejlődés egészének a tükré. Kiemelt jelentőségű tájékozódó, a pszichikumot, a kreativitást fejlesztő és erősítő, élményt adó tevékenység. Benne ötvöződik úgy a mozgás, mint a szocializáció és a kognitív képességek fejlődése. Az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az élményszerű, élményült játék kibontakozását.

CÉLUNK

A komplex személyiségfejlesztés megvalósítása a játék tudatos érvényesítése, fejlesztése, és a játék formáinak gazdagítása során:

- **a környezeti kultúra megalapozása a játék segítségével,**
- **az életviteli és a viselkedési szabályok begyakorlata, gyerek közelivé tétele – a norma, szokás és szabályrendszer erősítése,**
- **a nyelvi fejlesztés és a nonverbális kommunikáció alakítása.**
- a játék fejlesztő hatásának felhasználása az értelmi, érzelmi és szociális területeken, az önszabályzó és alkalmazkodó funkciók fejlődésének elősegítése érdekében.

FELADATUNK

- Mindennapi életünkben érvényre juttatjuk a szabadjáték elsődlegességét, túlsúlyának érvényesülését.
- Biztosítjuk mindazokat a feltételeket és élményeket, amelyek a játék zavartalan és tartalmas alakulásához szükségesek.
- Tiszteletben tartjuk a gyermeki játék szabadságát, önállóságát, míg az saját maga és társai számára is biztonságos.

- A játékban szükség és igény szerint gyermekeink játszótársai, segítői, illetve ösztönzői, kezdeményezői vagyunk.
- Segítjük a gyerekek közti kapcsolatokat, alakítjuk az együttműködési képességet.
- Megfelelő magatartásmintát adunk, amelynek során számításba vesszük gyermekeink ötleteit, érdeklődését, érzelmeit, valamint készítjük őket önállóságuk, kreativitásuk kipróbálására.
- Figyelemmel kísérjük gyermekeink - mozgás, testséma, én-tudat, percepció, gondolkodás és nyelvi – fejlődését, szükség szerint élünk az egyéni fejlesztés lehetőségével.

- Felelősségünk van az alapvető magatartásformák, szerepek és szabályok kialakításában, figyelembe vesszük, hogy a szocializáció a szociális tanulás során valósul meg, amelynek a legjobb segítője a játéktevékenység.

A klasszikus játékfajták - gyakorló, szerep, barkácsolás, dramatizálás, bábozás, építő, konstruáló és szabályjáték - csoportjainkban fellelhetőek és nyomon követhetők a szabad, a kezdeményezett, és a fejlesztő játékokban egyaránt.

A kisgyermek első valódi játszótársa a felnőtt. Tudatos jelenléte biztosítja az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakozását, amelyet feltételteremtő tevékenysége mellett a szükség és igény szerinti együttjátszásával, támogató, serkentő, ösztönző magatartásával, indirekt reakcióival ér el.

A játék emberformáló, gazdagító hatása mellett szükség van a fejlesztési szándékkal szervezett játékokra, bármely játékfajtában is jelenjenek meg. Szükségesek, mert a spontán játék fejleszti, gazdagítja a személyiséget, de nem minden gyereknél olyan sokoldalúan, hogy az önmagában elegendő legyen az egyenletes, harmonikus fejlődéshez és a sikeres iskolakezdéshez.

Ssz.	Tevékenység	Óvodapedagógus feladata
1.	Spontán játék – ahol egyértelműen tükröződnek és érvényesülnek a gyermeki világ és játék sajátosságai	- Tudatos megengedő, támogató, biztonságot adó jelenlétünkkel potenciális partnerként vagyunk jelen, utánozható mintát adunk-
2.	Kezdeményezett játék – amelyet saját elképzeléseink alapján indítunk el, de a gyermekek viszik és alakítják tovább. Nem a fejlesztés, hanem a közösen alakított játék a fontos.	- Ötleteinket, javaslatainkat, az élményszerzési lehetőségeket a gyermekek megnyilvánulásaihoz igazítjuk. - Alkalmazkodunk az adott helyzethez, és a gyermekek igényeihez. - Ügyelünk arra, hogy a spontán játékot ne zavarjuk meg.
3.	Fejlesztő játék – amely „beágyazódik” a játékba. Játékos jelleggel ugyan, de feladatot, problémát old meg. Szabad játék idején <i>lehetősége</i> van „nemet” mondani.	- Mint eszközt és módszert célzottan, tudatosan, egyénre szabottan és differenciáltan használjuk a fejlesztés érdekében.

A fejlesztő játék során mérlegeljük:

- melyik területen fejlett, illetve melyik területen lemaradt gyermek számára kínáljuk fel a lehetőséget,
- a felkínált tevékenység milyen irányban jelenthet fejlődést,
 - milyen módszervariációkkal tudunk a legoptimálisabban fejleszteni,
 - milyen játékos helyzeteket tudunk teremteni az adott csoporthoz igazodva úgy, hogy ne zavarjuk meg a többi gyerek elmélyült játékát,
 - a gyerekek ötleteit felhasználva hogyan tudunk újabb elképzeléseket kibontani, további fejlesztési lehetőségeket meghatározni.

A FEJLŐDÉS VÁRHATÓ JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

Értelmi fejlettsége:

- kiválasztja a szükségleteinek megfelelő játékszereket,
- kezdeményező, aktív, kitartó a játékban,
- egyéni ötleteit, javaslatait, elképzeléseit megvalósítja,
- élményeit megpróbálja eljátszani,
- saját ötletei alapján alkot, képes a különböző anyagok, eszközök kombinált alkalmazására, kreatív.

Érzelmi – erkölcsi - akaratí fejlettsége:

- ismeri és betartja a játékszabályokat,
- vállalja a számára kevésbé vonzó szerepet is,
- képes a siker és a kudarc elviselésére is.

Szociális fejlettsége:

- képes a közös megegyezésre, konfliktusait megpróbálja megoldani,
- gyakorolja a toleráns, másokat tiszteletben tartó magatartást,
- igényli és betartja az életviteli és közösségi szokásokat, szabályokat,
- bekapcsolódik a játékba, megpróbálja elfogadni az alá-fölé mellérendelési viszonyt,
- kialakul a munkamegosztás, az együttműködés, az önérvényesítés,
- képes az egészséges versengésre, rivalizációra.

Mozgás fejlettsége:

- mozgása célszerű, összerendezett,
- finommozgása fejlett.

A MEGVALÓSÍTÁS FELTÉTELEI

- a gyermeki önállóság tiszteletben tartása,
- megfelelő légkör, hely, idő és eszköz biztosítása a gyermekek igényeinek, szükségleteinek megfelelően,
- változatos élmények, ötletek, helyzetek, lehetőségek biztosítása,
- utánozható mintát ad, és bevonható társ marad

4.2. TEVÉKENYSÉGEKBEN MEGVALÓSULÓ TANULÁS

„A spontán tanulástól a szándékos tanuláshig a gyermek szinte észrevétlenül mintázódik át.”

Páli Judit

CÉLUNK

Gyermekeink képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak bővítése, rendezése:

- **a közvetlen környezet megismerése, érzékelése és észlelése, valamint**
- **a kívánatos viselkedési szokások és a szociális készség alakítása.**

FELADATUNK

- Megteremtjük a **játékosság** feltételeit, amely jelenti egyrészt az óvodai légkör játékos hangulatát, másrészt azokat a külső és belső feltételeket, amelyek révén a játékban megnyilvánuló, illetve a játékra jellemző vonások, játékelemek a tanulási tevékenység alkotó részévé válnak.
- Ügyelünk arra, hogy a tanulás ne szűküljön be az ismeretszerzésre, hanem az egész nap folyamán valósuljon meg a különböző természetes és szimulált helyzetekben, kirándulásokon, és az óvónő által kezdeményezett tevékenységekben egyaránt.
- Figyelembe vesszük a tudásvágy életkoronként eltérő irányultságát, az individuum sajátos, rá jellemző szükségletrendszerét, és fejlődési ütemét.
- Alapozunk arra, hogy a kisgyermekkorban a tanulás elsősorban nem a megtanulás, hanem az utánzás és a tévedések korrigálása közben létrejövő tapasztalatszerzés.
- Arra törekszünk, hogy óvodásaink környezetüket felfedezve, kutatva és megtapasztalva jussanak ismeretekhez.
- Gondoskodunk arról, hogy a különböző témakörökhöz kapcsolódó tevékenységekből senki ne maradjon ki.
- A játékban rejlő lehetőségeket kihasználva erősítjük a tanuláshoz szükséges pszichikus folyamatok alakulását:
 - az értelmi képességek fejlesztését,
 - az érzelmi, erkölcsi érzékenységet,
 - az akaratit tulajdonságokat.
- Gyermekeink életkorát, fejlettségét figyelembe véve választunk tanulási formát:
 - utánzásos, minta és modellkövetéses magatartás és viselkedéstanulás
 - spontán, játékos tapasztalatszerzés
 - cselekvéses tanulás
 - a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés
 - óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés
 - gyakorlati problémamegoldás
- Pozitív értékeléssel segítjük a gyermeki személyiség kibontakozását.

A SPONTÁN JÁTÉKTÓL A SZÁNDÉKOS TANULÁSIG

Játéktól a tanulásig	A gyermek számára		A tanulás fajtája		Az óvónő irányítása			Jellemzők
	Játék	Tanulás	Spontán	Szándékos	Nincs	Kihasználó	Szervező	
1. Játékban tanulás - spontán játék során	+		+		+			- spontán tanulás, belső késztetés, kíváncsiság - szemlélődik, próbálkozik, - utánzás, modell követés - tapasztalatokat szerez, - érzéseket, hangulatokat raktároz el Óvónői irányítás nélkül
2.								- spontán tanulás, belső

Játékban tanulás - irányított játék során	+		+			+	késztetés - kíváncsiság, - játékos tapasztalatszerzés - szemlélődik, próbálkozik Külső késztetés : az óvónő megtámogatja, kihasználja, előidézi az alkalmat
3. Játékba integrált tanulás – fejlesztő játék során	+		+			+	- belső késztetésre épül, - játékként éli meg Külső késztetés – tudatos befolyásolás : az óvónő felteteleket teremt, tervez, elősegíti a lehetőség kibontását, megtámogat, kihasznál
4. Játékba ágyazott tanulás	+		+			+	- A gyermek belső késztetésére külső késztetés érkezik, azonosul vele. Külső késztetés – az óvónő tervezi, szervezi, elősegíti a lehetőség kibontakozását a kíváncsiság felébresztésével
5. Játékra épülő tanulás		+		+		+	- Szándékos tanulás- elmélyed, koncentrálni, tárgyakra, műveletekre összpontosít - tudatosan vállal feladatot, elhagyja a játék Külső késztetés: az óvónő teremti a helyzetet a játéktevékenységből kiindulva
6. Játékos tanulás			+		+	+	- Szándékos tanulás, érdeklődés, vállalja, erőfeszítés jellemzi Külső késztetés: az óvónő tervezi, szervezi a tanulás menetét, felkínálja a lehetőséget

1 - 4. szint	Nincs tanulás élménye, de tapasztalatokat, ismereteket szerez. A játék összes sajátosságaival rendelkezik a tevékenysége. A játék köti le, és a folyamatban adódó lehetőségeket kíváncsiságától hajtva lehet tapasztalatok szerzésére és tanulásként kihasználni.
5. szint	Szándékosan lép ki a játékból annak érdekében, hogy kíváncsiságát kielégítő élményekre tegyen szert.
6. szint	A gyermek maga dönt a tanulási tevékenység mellett azért, mert érdeklődik annak felkínált témája.
Az utolsó két szinten a gyermeket a megismerés, a tudás vágyától hajtott szándékosság jellemzi. Ez már az iskolai értelemben vett tanulás alapja.	

SZERVEZETT TEVÉKENYSÉG

Minden esetben érvényesülnie kell a komplexitásnak, a művészeti területekkel kiegészítve, több oldalról megerősítve.

3 - 4 -5 évesek	Az első 4 szint sajátosságait alapul véve szervezzük a gyermekek szervezett tevékenységeit
6 -7 - 8 évesek	Az első 4 szint sajátosságai mellett egyre jobban építünk az utolsó 2 szint jellegzetességeire. Tudatosan törekszünk az egyéni, differenciált fejlesztésre. Személyre szabott pozitív értékeléssel segítjük személyiségük kibontakozását.

Szükség szerint a fejlesztőpedagógussal, gyógypedagógussal, logopédussal együttműködve fejlesztési tervet készítünk.

A gyermek egészséges, tevékenységekben megvalósuló fejlesztése érdekében gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (3-35 perc) csoportos foglalkozásokat tervezünk és szervezünk.

A FEJLŐDÉS VÁRHATÓ JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

Értelmi fejlettsége:

- érzékelése, észlelése differenciálódik, rövid ideig koncentráltan figyel,
- fellelhető a bevezetés, a felidézés és a fogalmi gondolkodás,
- önálló megfigyeléseket végez, a jelenségeket változásukban felismeri,
- élményeit, tapasztalatait önállóan, érthetően, összefüggően elmondja,
- ellenőrzi saját tevékenységét, ismeri értékeit.

Érzelmi - erkölcsi - akarati fejlettsége:

- érzelmein megpróbál uralkodni,
- megjelenik szándékos figyelme,
- képes az önálló feladatvégzésre,
- kitartó, feladatát a szabályoknak, illetve az utasításnak megfelelően végzi el.

Szociális fejlettsége:

- türelmesen meghallgatja társait és a felnőtteket,
- belátja tévedését, kijavítja hibáját,
- rövid ideig elviseli a monotóniát,

Mozgás fejlettsége:

- munkatempója egyenletes,
- finommotorikájának, szem-kéz-láb koordinációjának fejlettsége lehetővé teszi a pontos feladatvégzést,
- az eszközöket megfelelően, célszerűen használja, vigyáz a holmijára.

A MEGVALÓSÍTÁS FELTÉTELEI

- nyugodt légkör kialakítása,
- különböző tevékenységek, szükség szerinti projekciója,
- a megfelelő szervezeti és időkeretek, valamint az eszközök megválasztása,
- problémahelyzetek megtervezése, átgondolása,

- az ismeretszerzés, ismeretközlés optimális módszerének, módjának kiválasztása,

4.3. MUNKA JELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEK

Játékos jellegű, célra irányuló tevékenység, „*A napi élet feltételeinek közös megteremtése*” érdekében.

CÉLUNK

Saját magukért és a társaikért végzett, cselekvő tapasztalással járó tevékenykedés örömeinek és szükségességének átélése, megéreztetése:

- a belső és a külső szükségletek ösztönző hatását kihasználva a munkavégzéshez a kellő beállítódás és igény megalapozása,
- **a környezet megismeréséhez - a munkavégzéshez szükséges képességek, készségek, tulajdonságok alakítása,**
- a szociális és kommunikációs képességek fejlesztése, gyakoroltatása.

FELADATUNK

- Támaszkodunk a játékkal megegyező sajátosságokra, ugyanakkor erősítjük a munkára jellemző sajátos, eltérő vonásokat.
- Megteremtjük a rendszeres, folyamatos tevékenykedés lehetőségét, hogy az önként, önállóan, kedvük és képességük szerint végezhető önkiszolgálástól jussanak el a közösségért végzett munkáig: naposság, kisebbek segítése, mindennapi élettel kapcsolatos munka, alkalmoszerű munka.
- Biztosítjuk a környezeti neveléshez szorosan kapcsolódó tevékenységek megvalósulását:
 - a környezetesztétika alakítását,
 - környezetünk rendben és tisztán tartását, óvását,
 - növény-, állat- és kert gondozást,
 - a hulladékkezelést.
- Felfedeztetjük a munka szükségességét.
- Rászoktatjuk óvodásainkat az önálló döntésre, feladatmegosztásra.
- Fejlesztjük gyermekeink értékteremtő, együttműködő képességét.
- Törekszünk arra, hogy tudatosodjon bennük, mikor játsszák a munkát és mikor végeznek eredményt létrehozó munkatevékenységet.
- A közös munkavégzés során alakítjuk társas kapcsolataikat.
- A munkafogások megtanításával fejlesztjük a célszerű eszközhasználatot, és a munkaszervezés képességét.
- Rávezetjük gyermekeinket arra, hogyan tudnak önmagukon segíteni.

A FEJLŐDÉS VÁRHATÓ JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

Értelmi fejlettsége:

- szükségletei, igényei szerint képes környezete célszerű és esztétikus átalakítására,
- képes munkájához a megfelelő eszközök kiválasztására,
- megtanul önállóan dönteni, a feladatot célszerűen szétosztani.

Érzelmi - erkölcsi - akaratí fejlettsége:

- átéli a munka örömet, értékteremtő voltát,
- kialakul felelősségérzete, kötelességtudata, kitartása,
- megjelennek a környezetbarát szemlélet csírái,
- önállóan is vállal munkát.

Szociális fejlettsége:

- képes az alkalmazkodásra, segítőkész társaival és a felnőttekkel,
- kialakul a kötelességteljesítés igénye a közösségi kapcsolatok során
- tiszteli a munkát végző embert, megbecsüli a munka eredményét,
- részt vesz a környezet rendjének, tisztaságának megőrzésében,
- óvja a közös munka eredményét, saját és mások elismerésére ilyen formában is képes.

Mozgás fejlettsége:

- eszközhasználata célszerű,
- mozgása koordinált, pontos,
- tevékenységében a tárgyakat, eszközöket rendeltetésszerűen használja.

A MEGVALÓSÍTÁS FELTÉTELEI

- sokféle hasznos munkatevékenység lehetőségének biztosítása,
- nyugodt légkör, elegendő idő,
- megfelelő munkaeszközök beszerzése,
- a munkaeszközök helyének, használatának rögzítése,
- pozitív mintaadás, tudatos pedagógiai szervezés, együttműködés
- az eredmények konkrét, reális, önmagához viszonyított fejlesztő értékelése - sikerélmények biztosítása.

4.4. A KÜLSŐ VILÁG TEVÉKENY MEGISMERÉSE

„ A környező világ iránti érdeklődés velünk születik. Születésünk pillanatától egy bonyolult és elkápráztató világ felfedezői vagyunk. ”

Gerald Durell

A nap egészségét átható folyamat, amely elősegíti a tárgyi- és emberi környezethez fűződő érzelmek, kapcsolatok, ismeretek alakulását. Az óvodás gyermek érzelmi indítatását alapul véve, céljaink eléréséhez tudatosan építünk a viselkedést irányító, magatartást alakító, tevékenységet elindító érzelmek hatására.

CÉLUNK

Környező világunk szépségeinek megismertetése, a környezetre figyelő magatartásforma és az érzelmi kötődés kialakítása az érzékelés, az észlelés, a motoros tapasztalatszerzés, a kommunikáció és az együttműködés egységében:

- a sokoldalú tapasztalatszerzés és élményszerű átélés biztosítása, hogy az életkoruknak megfelelő ismeretek birtokában biztonságosan tájékozódjanak, eligazodjanak környezetükben,
- a környezetbarát szemlélet, és a környezettudatos magatartás alapozása,
- környező világunk mennyiségi, formai és kiterjedésbeli összefüggéseinek felfedeztetése, megtapasztaltatása természetes élethelyzetekben.

FELADATUNK

- Megfelelő feltételeket biztosítunk az érdeklődés felkeltése és ébrentartása érdekében.
- A helyes értékrend kialakítására törekszünk - mintaadás.
- Valódi, realiztikus és a korosztálynak megfelelő ismereteket nyújtunk.
- Lehetőséget biztosítunk a természeti, társadalmi környezet tevékeny megismerésére, a kultúrált élet, az elvárt viselkedési szokások, és az erkölcsi normák gyakorlására a spontán és a tervszerű szituációk során:
 - érzelmi megközelítés a sokoldalú tapasztalatszerzés segítségével,
 - a hatékony értékközvetítéssel, az ismeretrendszer bővítésével,
 - a képességek, szokások formálásával,
 - az életszemlélet, életvitel alakítása, gyakorlása a gyermeki aktivitás és a pozitív mintaadás segítségével, (idő, alkalom, eszköz, feladat)
 - az értékelés, döntés képességének a fejlesztésével.
- Törekszünk arra, hogy az ismeretek segítsék elő a környezet egészének megértését, tartalmazzanak tényeket, összefüggéseket, problémákat, és azzal kapcsolatos megoldásokat.
- Az élmények, tapasztalatok függvényében élünk az egyéni fejlesztéssel. (kérdések, válaszok, ok-okozat, elmélyítést szolgáló összehasonlítás, viszonyítás)
- Gyermekeink spontán érdeklődésére, kíváncsiságára, megismerési vágyára támaszkodva, **az évszakok - az ünnepek** adta lehetőségeket felhasználva kínáljuk a folyamatos és alkalmyszerű megfigyelések, tapasztalatszerzések lehetőségét.
- A tervek, hagyományok és ünnepek érzelmi átélésre, örömteli közös tevékenykedésre nyújtanak lehetőséget.
 - A tervek előrevetítik az elkövetkező időszak kellemes eseményeit.
 - A hagyományok egy részét a csoportok maguk alakítják ki, más részük több csoportra is kiterjed.
 - Az ünnepek - sajátos keretek között zajló, a mindennapoktól eltérő közösségi események, de előzményeiket és következményeiket a mindennapok eseményei jelentik. Megtapasztaljuk az ünnepnapok másságát, előkészületeit, szokásait, viselkedési formáit, hangulatát, az együttlét és az ajándékozás örömét.
- Gondot fordítunk arra, hogy:
 - a szervezésben a életkoruktól függően a gyerekek is részt vegyenek,
 - a mindennapi élettől eltérő szokások, viselkedési formák érvényesüljenek,
 - a családok a hagyományainknak megfelelően bekapcsolódhassanak.
- Kiemelten kezeljük:
 - **a tapasztalást, tájékozódást** a reális képzetalkításban,

- **az emlékezést**, amely a mozgásos, képi és szóhasználati tapasztalatok felidézése során válik tudássá,
 - **a megértést**, ahol az összefüggések felismerése, a feladatok, kérdések megértése, vagyis a tevékenység végrehajtása valósul meg,
 - **a konstruálást**, amelyet általánosan értelmezünk, az alkotó tevékenységet a középpontba helyezve intellektuálisan is alkothatnak,
 - **az ítéliképességet**, amelyet a gyermeki érzelmek erősen befolyásolnak. Igaz és hamis állításokkal alakítjuk fokozatosan a reális döntőképességet.
 - az önálló **véleményalkotást**, a **döntési képesség** elősegítését, gyakoroltatását, amely az önbizalom, önismeret, önértékelés kialakításához szükséges.
- A környezet megismerése során három, a gyermeki tapasztalatszerzés szempontjából egymástól elválaszthatatlan, egymással egységben álló területre helyezük a hangsúlyt:
1. **A társadalmi, természeti környezet megismerése**
Az érzelmi alapokon nyugvó érdeklődési kedv felkeltésével a tapasztalatszerzés, a megismerés és a megszerettetés útján segítjük elő a környezeti kultúra és gondolkodás, vagyis a környezetbarát életmód megalapozását. A társadalmi környezet megismertetése során az érzelmi biztonság erősítésére, az erkölcsi tartalmak érzékeltetésére törekszünk.
 2. **Környezetvédelem**
Környezetünk ismeretén, megbecsülésén és rendben tartásán keresztül az élet tiszteletére és a tárgyi környezet óvására nevelünk.
 3. **Környezetünk mennyiségi, formai és téri viszonyai**
A természeti, társadalmi környezettel való ismerkedés során fellelhető matematikai jelenségekre tudatosan odafigyelve tervezzük:
 - az élő és élettelen környezet szín-, alak- és mennyiségi tulajdonságait, és
 - a kiterjedés, elhelyezkedés, rendezés viszonyait vizsgáló tevékenységeket.

A FEJLŐDÉS VÁRHATÓ JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

Értelmi fejlettsége:

- képes a jelenségek egészének és részeinek szemlélésére,
- felfedezi az ok-okozati összefüggéseket,
- képes az elemi következtetésre, megfogalmazza ítéleteit,
- képes kérdései megfogalmazására, a gondolatok követésére,
- a problémák megoldására vállalkozik,
- felismeri a mennyiségi és minőségi különbségeket,
- jól tájékozódik a térben,
- matematikai tapasztalatait szóban kifejezi.

Érzelmi - erkölcsi - akaratfejlettsége:

- kifejezi ragaszkodását családjához; óvja környezetét,
- figyelemmel kíséri a környezet változásait,
- az ünnepi előkészületekben tevékenyen részt vesz,
- hozzájárul a környezet esztétikai alakításához, díszítéséhez,
- gondozza a környezetünkben élő növényeket, állatokat,

- elutasítja a pusztítást, a környezetszennyezést.

Szociális fejlettsége:

- közös tevékenységben aktívan részt vesz,
- vállalt feladatát teljesíti,
- elfogadja és betartja az adott tevékenység által megkívánt magatartást,

Mozgás fejlettsége:

- ügyesen végzi a finommozgást igénylő feladatokat,
- eszközhasználata praktikus.

A MEGVALÓSÍTÁS FELTÉTELEI

- az egyéni és életkori sajátosságok ismerete,
- megfelelő idő, hely és a fejlődést segítő eszköztár biztosítása,
- az óvoda közvetlen és tágabb környezetének ismerete.

4.5. KÖRNYEZETÜNK MŰVÉSZETI MEGJELENÍTÉSE

A környezeti nevelés és a művészetek egymással szoros kölcsönhatásban álló területek, hiszen **a művészet a világ sajátos, érzelmi nézőpontból való megközelítése**. A komplex esztétikai nevelés érdekében a spontán beszéd, ének, mozgás és képi kifejezésre építünk és felhasználjuk hozzá a művészeti alkotásokat, a népi hagyományokat, és szokásokat. Gyermekeinket olyan élményekhez juttatjuk, amelyek elősegítik:

A befogadást, a megismerést:

- környező világ érzelmi megtapasztalásán keresztül a környezet harmóniájának, rendjének és a művészeti alkotások szépségének a felismerését, feldolgozását és élvezését.

A kreativitást, a kommunikációt:

- az önálló alkotó gondolkodás és önkifejezési vágy igényének kialakítását,
- az esztétikai alkotó tevékenység élményének és örömeinek megjelenését.

4.5.1. VERSELÉS, MESÉLÉS

Egy különös és játékos beszédkapcsolat, „*mindkettő a hétköznapitól eltérő, jobb hangzású, furcsa beszéd*”.

Zilahi Józsefné

CÉLUNK

Örömteli élmények nyújtása közben a szellemi szükségletek kielégítése, erkölcsi, szociális tartalmak közvetítése és a beszédfejlődés elősegítése:

- **anyanyelvünk közvetítése, az anyanyelvi műveltség átadása, ápolása, a biztonságos önkifejező képesség és a kreatív interakciós képesség kialakítása,**
- az irodalom iránti szeretet, érdeklődés és igény megalapozása, gyermekeink mesehallgatási szükségleteinek kielégítése a **magyar népmesék, a népi gyermekköltészet átörökítése** mellett a klasszikus és a kortárs művekkel egyaránt.

FELADATUNK

- Változatos irodalmi élményekhez juttatjuk gyerekeinket.
 - A mese és vershallgatás megszerettetése érdekében tudatosan ügyelünk a gyerekek fejlettségének megfelelően, a szövegben, a terjedelemben, a szerkezetben és a nyelvezetben megnyilvánuló fokozatosságra.
 - Naponta többször kezdeményezünk verset, mesét a gyermekek kérésének, érdeklődésének megfelelően.
 - Az előadásmódnál szem előtt tartjuk a beszéd zenei elemeinek érvényesülését. A verset „*Mondani (énekelni) és csinálni kell, a kisgyerekeknek csak úgy érdekes. A mesét viszont hallgatni jó.*” Zilahi Józsefné
 - Mérlegeljük az életkort és az egyéni sajátosságokat, valamint figyelembe vesszük a kedvenc meséket és könyveket.
 - Legfőbb szempontnak tartjuk az irodalmi anyag kiválasztásánál, hogy az adott csoport gyermekeinek szóljon.
 - Csak olyan anyagot választunk, amivel azonosulni tudunk, amit hitelesen meg tudunk jeleníteni.
 - Figyelünk az írói alkotások szöveghűségére, az élvezetes előadásmódra.
 - Kialakítjuk a vers és mesemondás helyét, a szokásokat, és megteremtjük a csendes együttlét feltételeit.
 - Az irodalmi tevékenység előtti megszokott szertartással hangoljuk rá a gyermekeket az élmény befogadására.
 - Nem használunk öncélúan eszközt, csak ha az élményt gazdagítja.
 - Mindennapos eszközünk a szépen illusztrált könyv, a báb.
 - Anyanyelvi játékok segítségével erősítjük a nyelvi fejlődést.
 - Bővítjük a nyelvi kifejezőkészséget a szókészlet gyarapításával, a szólások és nyelvi fordulatok megismertetésével.
 - A felidézés, az újra átélés során lehetőségünk nyílik az emlékezet fejlesztésére, valamint az összefüggő beszéd és a párbeszéd gyakoroltatására.
-
- A saját mese vagy versalkotások kiemelésével az önkifejezés, a kreativitás fejlesztését segítjük elő.
 - Elősegítjük gyerekeink etikai értékrendjének alakulását azzal, hogy indirekt úton közvetítjük számukra a különböző szituációkat.
 - A belső képteremtés, a fantáziakép megjelenítése elősegíti az olvasás megszerettetését.
 - Ráhangoljuk gyerekeinket az előadások, színházlátogatások alkalmával egymás viselkedési formára.

A FEJLŐDÉS VÁRHATÓ JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

Értelmi fejlettsége:

- a meséket, verseket, élvezettel hallgatja, cselekményét nyomon követi,
- megjegyzi a mese legfontosabb elemeit, szereplőit és beépíti a játékába,
- az ismert motívumokat megjeleníti a báb és dramatikus játékokban,
- tud önállóan mondókát, verset, mesét mondani,
- képes kedvenc meséiről beszélgetni, önállóan is kitalál mesét,
- kedvenc mesealakjait vizuálisan megjeleníti,

- különbséget tesz mese és valóság között.

Érzelmi - erkölcsi - akaratfejlettsége:

- erkölcsi normái kialakulóban vannak: érzékeli az igazság - hazugság közti különbséget; helyesli a segítségnyújtást, elítéli a csúfolódást, a megszegyenítést; gyakorolja az udvariasságot,
- figyelmesen hallgatja a mesét, végigvárja a másik mondanivalóját,
- vigyáz a könyvekre, és a mesélés egyéb kellékeire.

Szociális fejlettsége:

- a megkívánt szokásokhoz alkalmazkodva hallgatja a verset, mesét és vesz részt a báb és színi előadásokon,
- társ és közönség az énekes, halandzsás, mozgásos, improvizáló játékokban.

Mozgásfejlettsége:

- használja az érthetőséget segítő gesztusokat, mimikát és utánzó mozdulatokat,- mozgása összerendezett, amely segíti az eszközkészítő tevékenységben.

A MEGVALÓSÍTÁS FELTÉTELEI

- a gyermeki igények ismerete,
- óvónői minta – követésre méltó tagolt, tiszta, jól artikulált beszéd,
- kifogástalan nyelvhasználat, változatos mondat szerkesztés, szemléletes képszerű kifejezések és a metakommunikáció használata,
- pontos és biztos szövegtudás, alapos felkészülés

4.5.2. ÉNEK, ZENE, ÉNEKES JÁTÉK, GYERMEKTÁNC

Az élményt nyújtó közös éneklés a gyermekek zenei kultúrájának megalapozását segíti elő. „*Énekeljünk sokat..., énekeljünk tisztán..., énekeljünk szépen...*”

Forrai Katalin

CÉLUNK

A zenei érdeklődés felébresztésével zenei anyanyelvünk megalapozása, a közös játék és az éneklés örömeinek megéreztetése :

- gyermekeink zenei élményhez juttatása, zenei igényességének alakítása,
- **a zenei élmények hatására megnövő képi és irodalmi alkotások iránti kíváncsiság, fogékonyság és alkotókedv felébresztése,**
- **a zenei élmények segítségével az érzelmi biztonság erősítése**
- **az énekes játékban történő együttműködéssel párhuzamosan a kifejező-készség és a pontos fogalmazás képességének fejlesztése.**

FELADATUNK

- A zenei anyagot elsősorban a hat hang terjedelmű magyar ölbeli játékok, népi gyermekdalok, altatók, hintáztatók, höcögtetők, simogatók, mondókák, rigmusok alkotják, amelyet kiegészíthetünk néhány igényesen válogatott mūdallal, kortárs alkotással és a környező országok dalaival is.
- A csoportok dalanyagát a hangkészlet, a zenei nehézségi rend (ritmus, terjedelem) és a szöveg tartalma szerint válogatjuk össze.
Figyelembe vesszük:
 - a csoport összetételét, zenei képességét,
 - a játékok nehézségi fokát,
 - a játékdalok és a mūdalok arányát,
 - az előző években tanult dalanyagot.
- Megismertetjük és megtanítjuk az ünnepekhez kapcsolódó dalokat, játékokat, szokásokat, ápoljuk az ünnepi hagyományokat.
- Az eszköz az énekes játék kiegészítője, de körültekintően bánunk vele, hogy ne váljon céllá. Ügyelünk arra, hogy az eszköz:
 - könnyen kezelhető jelkép legyen, ami elindítja a képzeletet,
 - népi játékhoz tartozó tárgy: köcsög, bot, kalap, kendő
 - segítse a dal megértését - elég egyszer használni és emlékezni rá.
- Használhatunk hangszert:
 - a gyermekek járásához, táncához, ha nem énekelnek,
 - a zenei fogalom párok érzékeltetéséhez - pl. halk-hangos,
 - dallamfelismeréshez, dallambemutatáshoz,
 - az ünnepi hangulat emeléséhez,
 - zenehallgatáshoz.
- Nem használunk hangszert:
 - új dal tanításához,
 - a gyermekek énekének kíséretéhez.
- Biztosítjuk, hogy gyerekeink szabadon használhassák a ritmus hangszereket.

- Felkészülünk a zenei nevelés tervszerű formáira:
 - a 3-4 éveseknél a zenei befogadókészség és az érdeklődés felkeltésére helyezzük a hangsúlyt,
 - az idősebbeknél az örömteli közös játék mellett érvényesítjük a zenei képességek fejlesztését.
- Hangsúlyt helyezünk a zenei képességek tudatos fejlesztésére – hallás, éneklési készség, ritmusérzék, zenei formaérzék.
- Kihhasználjuk a spontán helyzeteket a nap folyamán bármikor. A jó zenei légkör megteremtésével motiváljuk gyermekeink éneklési kedvét, támogatjuk spontán utánzását, elősegítjük a zenei formaérzék és a játékos táncmozdulatok fejlődését, erősítjük pozitív érzelmi állapotukat.
- A zenehallgatási, vagy irodalmi anyag minden foglalkozás része. Kiválasztásának szempontja, hogy olyan legyen, amit élményt nyújtóan tudunk előadni. A kiválasztásnál figyelembe vesszük az óvodánkban előforduló nemzetiségi hovatartozást is.
- Folyamatosan bővítjük és frissítjük a gyűjteményeket.

A FEJLŐDÉS VÁRHATÓ JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

Értelmi fejlettsége :

- az ismert dalokat tisztán, érthető szövegkiejtéssel énekli,
- megkülönbözteti az egyenletes lüktetést a dal, a mondóka ritmusától,
- ritmusmotívumokat visszatapsol; képes a visszaéneklésre, a dallambújtatásra, az énekes beszédre,
- felismeri a zenei fogalom párokat és megjelenik zenei szókincsében is,
- felismeri társai hangját, a dalt dúdolásról, dallamtöredékről, motívumról és hangszerjátékról,
- jártas a zörejhangok és a természetes, mesterséges környezet hangjainak felismerésében,
- megnevezi és használja az egyszerű ritmushangszereket.

Érzelmi - erkölcsi - akaratfejlettsége:

- szívesen dúdolgat, énekel a játékidőben is,
- megérzi a zene hangulatát, reagál rá szóban, a művészet eszközeivel.

Szociális fejlettsége:

- örömmel vesz részt a közös éneklésben, játékban önként vállal szerepet,
- ismeri, alkalmazza és meg is fogalmazza a játékszabályokat,
- képes az együttműködésre, a szerepek elosztására.

Mozgásfejlettsége:

- egyszerű utánzómozgással el tudja játszani az énekes játékokat; maga is talál ki mozdulatokat,
- tud természetes tempóban járni kézfogással és anélkül, próbálkozik az egyöntetű körbejárással, egyenes testtartással,
- képes a változatos térformák kialakítására, és az egyensúlyváltást kívánó mozdulatokra, az irányváltoztatásra, gyakorlott a térbeli tájékozódásban.

A MEGVALÓSÍTÁS FELTÉTELEI

- megfelelő zenei légkör és elegendő hely biztosítása
- pozitív modell, és mintaadás: cipő, járás, hangmagasság
- zenei eszközök biztosítása,
- szokások, szabályok kialakítása, rögzítése.

4.5.3. RAJZOLÁS, FESTÉS, MINTÁZÁS, KÉZIMUNKA

A vizuális nevelés a „látás művelését”, a **környező világ megismerését, feldolgozását és örömteli újraalkotását teszi lehetővé.**

„Mit rejt magában a gyermek rajza, alkotása? A világ olyan birtokbavételét tükrözi, ahol több a szív, mint a kiszámíthatóság. Ebben a tükörben helye van a Napnak a Holdnak a csillagoknak, a meséknek, az álmoknak, mindannak ami kincssé válhat az emberi boldogságban.

Mit rejt magában még a rajz? Az élet tükrözését, lendületét, rejtett mozgásokat, amelyeket elevenné tesz a vonal, a folt, a szín, a ritmus.

S mi vezeti ezeket? Az érzés, a szív, a ritmus, ami egyé tesz bennünket a világgal s ami korlátlanul árad minden gyönyörűen eszmélő gyermekben.”

Czinke Ferenc

CÉLUNK

A spontán alkotókedv felébresztésével a vizuális kultúra alapelemeinek megismertetése és az intellektuális látásmód kialakítása:

- **környezetünk érzékszervekkel történő közvetlen megtapasztalása, megismerése, összerendezése és újraalkotása** – az érzelmi biztonság erősítése
- az esztétika iránti érzékenység kifejlesztése, az alkotó-befogadó képesség, a fantázia, és a kreatív gondolkodásmód alakítása,
- a vizuális nyelv használatának megalapozása.

FELADATUNK

- A közös élmények, tapasztalatok, megfigyelések, a valóság felfedezése és az emberi alkotásokkal való találkozás során alakítjuk gyermekeink látáskultúráját, ízlését.
- A nap folyamán bármikor teret, lehetőséget biztosítunk az alkotásra.

Eszközhasználat tanítása:

- Megismertetjük gyerekeinket a különböző eszközök, anyagok tulajdonságaival, használatával.
- Az eszközöket szabad polcon tartjuk, mindig elérhetőek, jó minőségűek.
- Megtanítjuk a különböző technikákat lépésről-lépésre, gyerekenként, alkalmazkodva az egyéni technikabeli problémákhoz.

Témaadás:

- A jó témaadás a legfontosabb, leghasznosabb fejlesztőeszközünk!
- Figyelünk arra, hogy ne szorítkozzon egyetlen tárgynak, figurának a megjelölésére, hanem mindig valamilyen élményt, történetet jelöljünk meg, ami érzelmi alapon indítja el a vizuális gondolkodást, emlékezetet.
- A „sémaadás” az ábrázolás fejlődését biztosítja: együttalkotás - sémaadás
kezdeményezés - felkínálás.
- Biztosítjuk az örömteli próbálkozás, vizsgálódás, gyakorlás feltételeit.
- Az életkori jellemzők alapján számításba vesszük az utánzás, a minta követés spontán megjelenését, pedagógiai jelentőségét.
- Nem az eredményt, hanem a tevékenységet hangsúlyozzuk.
- Az egyéni fejlesztésnél figyelembe vesszük, az alkotásaikban tükröződő érzelmi megnyilvánulásait, és a világról szerzett tapasztalataikat.
- Megteremtjük a vizuális önkifejezés „nyelvi” erősítésének lehetőségét azzal, hogy ösztönözzük gyerekeinket a verbális kiegészítésre.
- Elősegítjük a spontán és tudatos megfigyelések, gondolatok, érzések különböző módon történő képi-plasztikai kifejező nyelvének fejlesztését az egyéni fejlettségi szint alapján.

A vizuális nevelés megvalósításának területei, tevékenységei:

Ssz.	Terület		Tevékenység
1.	Képalakítás	Rajzolás	díszítés, kollázs, dombormű, viaszkarc
		Festés	színkeverés, lenyomatok, díszítés
2.	Plasztika	Mintázás	térbeli kompozíciók, képlékeny anyagok formálása
		Kézimunka	szerkesztő, konstruáló, díszítő munka során: mintázás, szövés, fonás, kötözés, díszítés, tépés, hajtogatás, varrás, ragasztás, barkácsolás, kézimunka és az ábrázolás technikájának együttes használata
3.	Építés	Térbeli alakzatok	Mozgás, összefogódzás
		Különböző elemek	búvóhelyek, sátrak, házak, homokból, hóból
		Térbeli tapasztalatok, megfigyelések	tájékozódás, téralakítás, statikai tapasztalatok, arányviszonyok
4.	Műalkotásokkal való ismerkedés	műalkotások, albumok, népművészeti tárgyak, tárgyi környezet	

Az óvodáskor elején a szándék nélküli - látszólag szándékos ábrázolás a jellemző:

- szervesen beépül a játékba, a gyakorló játék egy fajtája: nyomhagyás, firka
- a spontán és a kezdeményezett tevékenység során hangsúlyt helyezünk:
 - a technikák és az eszközhasználat tanítására, gyakoroltatására,
 - a környezet rendjének megőrzésére való igény kialakítására,
- téma jelölés - legfeljebb utólag hasonlítjuk valamihez.

Az életkor előrehaladtával megjelenik a szándékos ábrázolás:

- szervesen beépül a játékba, de inkább a szerepjátékhoz hasonlít,
- az együttjátzás lehetőségét kihasználva kapcsolódunk be és kínálunk fel egy új alkotási lehetőséget, (eszközök, lehetőségek, élmények változatos biztosítása)
- hangsúlyt helyezünk:
 - eszközhasználat további tökéletesítésére, valamint a minél változatosabb technikák gyakoroltatására, valamint arra, hogy
 - felfedezzük, minden ábrázolható és megjeleníthető.

A szándékos ábrázolás az óvodáskor végére, az iskolába lépés időszakában teljedik ki:

- továbbra is beépül a játékba,
- az eszközöket készségszinten kezeli, változatos technikai eljárásokkal alkot.

A FEJLŐDÉS VÁRHATÓ JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

Értelmi fejlettsége:

- a képi kifejezés változatos eszközeivel jeleníti meg élményeit,
- felismeri a tárgyak térbeli kiterjedését, megnevezi a formai jellemzőket,
- ötletes az építésben és a téralakításban,
- formaábrázolása változatos, hangsúlyozza a jellemző jegyeket,
- emberábrázolásában feltünteti a részformákat, jelez egyszerűbb mozgásokat, mozdulatokat,
- ismeri a színeket, árnyalatukat - színhasználata változatos,
- környezetéről, munkájáról megpróbál véleményt mondani.

Érzelmi - erkölcsi - akaratfejlettsége:

- ügyel az esztétikus megjelenítésre, tisztán dolgozik,
- környezete és saját munkája színhangulatát észreveszi,
- képes az újrakezdésre, az ismétlésre,
- igényli a tevékenység naponkénti gyakorlását.

Szociális fejlettsége:

- önálló és együttes alkotásokat is végez,
- együttműködően érvényesíti elképzeléseit,
- a megadott szabályt tartja,
- a monoton munkát is képes elvégezni.

Mozgásfejlettsége:

- változatosan, biztosan használja a különböző eszközöket, technikákat,
- tisztán dolgozik.

A MEGVALÓSÍTÁS FELTÉTELEI

- közös élmények, tapasztalatok biztosítása,
- megfelelő légkör, hely és idő az elmélyült munkához,
- méretben és minőségben megfelelő eszközök biztosítása,
- az eszközök biztonságos kezelésének megtanítása,
- szabályok kialakítása, betartatása,

4.6. MOZGÁS

„Ha a kisgyermek szabadon nyúl a tapasztalatokért, átéli az életet.”

Bólyai Farkas

A mozgás a gyermekek legtermészetesebb tevékenysége, az óvodai élet szerves része, amelynek segítségével **információkhoz jutnak környezetükről és önmagukról** egyaránt. Megtalálható a szabad játékokban, a szervezett mozgásfejlesztésben és az óvodai nevelés valamennyi területén.

A mozgás az óvodás korban különleges szerepet tölt be a személyiségfejlődésben. Az óvodáskorú gyermek életkori sajátossága a fokozott mozgásigény. A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok, a pszichomotoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei.

Fontos szerepe van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, felerősíti, kiegészíti a gondozás és egészséges életmódra nevelés hatásait

A mozgás nagyban elősegíti az érzelmi biztonságot, mert teret ad a feszültségek levezetésének. Fejleszti az erkölcsi érzéket az által, hogy igényli a becsületességet, a társakra való odafigyelést, az önfegyelmet.

CÉLUNK

Az óvodai élet során gyermekeink egészségének védelme, erősítése, harmonikus, összerendezett, fegyelmezett mozgásának, valamint komplex személyiségfejlődésének elősegítése:

- a természetes mozgáskedv megőrzése, a mozgás megszerettetése – mozgás-ügyes gyermekek nevelése
- a testi képességek: erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség fejlesztése,
- az egészséges **életviteli szokások megalapozása** és
- az értelmi, erkölcsi és szociális képességek alakítása, közösségi nevelés.

FELADATUNK

- A minél több levegőn való mozgással erősítjük gyermekeink edzettségét.
- A mozgásos játékok, tevékenységek, feladatok rendszeres szervezésével elősegítjük a kondicionális képességek alakulását, amelyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését.
- Elősegítjük, hogy a mozgás gyermekeink igényévé váljon és beépüljön szokásrendszerükbe.
- Törekszünk a gyermeket legjobban fejlesztő kooperatív mozgásos játékok bővítésére.
- A közös mozgás során növeljük az alkalmazkodó és együttműködő képességüket, önuralmukat, toleranciájukat, egymásra figyelésüket.
- A természetes hely-, helyzetváltoztató – és finommotoros mozgáskészségek alakítása, sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlati formákkal, játékokkal a mozgáskoordináció fejlesztése.
- A mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatásának kihasználása.
- A tervező munkánkban figyelembe vesszük a gyermekek egyéni fejlettségét, és a fejlődés eltérő ütemét.
- Tudatosan és rendszeresen alkalmazzuk a tartásjavítást elősegítő, lúdtalp megelőző mozgásanyagot.
- Hozzájárulunk a mozgásjártasság és készség fejlődéséhez, a mozgástapasztalatok bővítéséhez a motoros képességek fejlesztése érdekében.
- A testséma fejlesztése során erősítjük az én-tudatot.
- A látott, hallott és elvégzett mozgásformákkal elősegítjük a keresztcsatornák fejlődését, periférikus látásukat.

- Fejlesztjük gyerekeink észlelését a téri irányok bemozgásával.
- A különböző mozgások kivitelezése és felidézése során lehetőséget biztosítunk komplex tapasztalatok szerzésére.
- Fejlesztjük a beszédészlelést, értést, és a mozgással kapcsolatos szókinccset.
- A mozgásfejlesztés közben fokozottan ügyelünk arra, hogy:
 - az életkornak megfelelően fogalmazzuk meg az utasításokat,
 - a bemutatás az elhangzott utasítással szinkronban legyen: a látható minta, a hallható utasítás és a motorikum együttesen jelenjen meg,
 - a gyakorlás lehetőségével elősegítjük a koordinált mozgás fejlődését, a jártasság kialakulását,
 - az érést, erőltetett gyakorlással nem siettetjük,
 - a mozgásanyag szolgálja a fejlesztési feladat megvalósulását,
 - a napirend kialakításakor figyelembe vesszük a mozgás kiemelt jelentőségét.

A mozgásfejlesztést két területen valósítjuk meg:

1. Mozgásfejlesztés a szabad játékban - a mozgáskedv és igény kielégítése

- megteremtjük a mozgásra inspiráló biztonságos környezetet a csoportszobában és az udvaron egyaránt,
- alkalmat biztosítunk, hogy minden gyerek a fejlettségének, képességeinek és temperamentumának megfelelően kielégíthesse mozgásigényét,
- megőrizzük, továbbfejlesztjük gyerekeink mozgáskedvét,
- a szokás-szabályrendszer kialakításának egyik fő szempontja a biztonságra törekvés és a baleset-megelőzés.

2. Mozgásfejlesztés irányított, szervezett tevékenységek során

- A foglalkozások anyagának kiválasztásakor a fejlesztési feladat a meghatározó. Ennek rendeljük alá a járás-, a futás-, a gimnasztika- és a főgyakorlatokat. A játék a testnevelés legértékesebb része, amely egy foglalkozáson belül többször is megtalálható a feladattól függően hol, mint cél, hol, mint eszköz,
- A speciális prevenciók gyakorlatok beiktatásával gondot fordítunk a lábboltozat és a gerinc izomzatának erősítésére.
- Figyelembe vesszük a gyermekcsoport összetételét, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjét, eltérő fejlődési ütemét.
- Differenciált feladatadással biztosítjuk, hogy egyéni tempójuknak, képességeiknek megfelelően gyakorolhassanak.
- A mindennapos mozgásfejlesztés tervezése szoros összhangban van a heti mozgás foglalkozás fejlesztési feladatával, elősegíti annak megvalósulását.
- A mindennapos mozgás a napirend fontos része, amely a gyermekek fejlettségétől, életkorától függően napi 15 - 20 perc.
- Megalapozzuk azt az igényt, hogy rendszeresen mozogni szükséges, és jó.
- A középpontban a mozgásos játékok állnak, amelyek aktív pihenést jelentenek a gyermekeknek,

Az eszközök és a tevékenység kiválasztásánál figyelembe vesszük gyerekeink életkorát, fejlettségi szintjét és a csoport összetételét:

3 – 4 évesek	- nagymozgások gyakorlása, a testséma fejlődésének elősegítése
4 - 5 évesek	- koordinációs képességek, testi képességek fejlesztése - testséma, téri tájékozódás alakítása - irányt mutató névutók helyes használata és az oldalság érzékeltetése
5 - 6 - 7 - 8 évesek	- az észlelés és a mozgás közbeni alakítás, formaállandóság fejlesztése. - finommotoros képességek fejlesztése - észlelés pontosítása - észlelés - mozgás összehangolása - tájékozódás térben, síkban - mozgásügyesség fejlesztése, csapatmunka erősítése (versenyjátékok) mozgás közbeni alakítás, formaállandóság fejlesztése.

A FEJLŐDÉS VÁRHATÓ JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

Értelmi fejlettsége:

- kialakult a testfogalom és a személyi zóna ismerete,
- érti a szóbeli utasítást, az egyszerű szakkifejezéseket, vezényszavakat,
- képes a testrészeken megtanult irányokat a tér tárgyaira kivetíteni.

Érzelmi - erkölcsi - akaratfejlettsége:

- képes uralkodni mozdulatain, a gyakorlatokat fegyelmezetten végzi,
- a szabályokat betartja, a szabálytalanságot elutasítja,
- a másik sikerének örül, a kudarcot elviseli.

Szociális fejlettsége:

- alkalmazkodó és együttműködő,
- önként vesz részt egyéni-, csoportos-, és váltóversenyekben,
- az előírt szabályokat betartja,
- felismeri a közös erőfeszítés előnyeit, örül a közös sikernek,
- toleráns; társaival képes egyezségre jutni, képes az egymásra figyelésre.

Mozgásfejlettsége:

- mozgása összehangolt, rendezett, megfelelő ritmusú,
- észlelése egyre pontosabb, képes különböző formák bemozgására,
- behunyt szemmel is képes bizonyos mozgásformák elvégzésére,
- tud természetes járást ütemes járással váltakoztatni,
- futás közben jelre irányt változtat, személyeket, tárgyakat megkerül.

A MEGVALÓSÍTÁS FELTÉTELEI

- az óvodapedagógusok tudatos tervezőmunkája, amely az óvodás gyermekek egyéni és életkori sajátosságainak ismeretében valósul meg az érés figyelembe vételével,
- megfelelő mennyiségű és minőségű gyakorlási lehetőség biztosítása a tervezett foglalkozásokon, és a szabad játékidőben az eltérő fejlődési ütemet mutató gyermekek számára is – tehetséggondozás, hátránykompenzáció
- tornaszoba/fejlesztőszoba kialakítása, amelyben rendelkezésre állnak megfelelő mozgásfejlesztő eszközök és a tágas tér is alkalmassá teszi a mozgásfejlesztő foglalkozások lebonyolítására,
- a gyerek mozgásfejlettségének, mozgásigényének, egyéni szükségleteinek, képességeinek, valamint a korosztály testi fejlődési jellemzőinek ismerete,
- a játékidőben, a foglalkozáson mindig lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a gyermekek egyéni tempójuknak megfelelően sokat gyakorolhassák a különböző mozgásokat
- megfelelő hely és eszköz biztosítása,
- a szabad mozgásgyakorlás feltételeinek biztosítása.

5. INTEGRÁLT NEVELÉS

A spontán integrációból tudatos együttnevelés a gyógypedagógus jelenléte által válik. Sajátos nevelési igényű gyermekek fogadásakor pedagógiai stratégiaváltás nem történik a többségi óvoda részéről, nevelésünk általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszünk. A speciális fejlesztés biztosítása a gyógypedagógus feladata.

Alapító Okiratunknak megfelelően befogadjuk

- az autista,
- a beszéd fogyatékos, valamint
- a megismerő funkciók, vagy a viselkedés fejlődésének súlyos rendellenességével küzdő gyermekeket csoportjainkba.

A HABILITÁCIÓS, REHABILITÁCIÓS ELLÁTÁS IRÁNYELVEI

A rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztés alapja a szakértői bizottság szakértői véleménye. Figyelemmel kell lenni arra, hogy:

- a sérült gyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti,
- terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékosága, személyiségjegyei befolyásolják,
- a gyermek iránti elvárást fogyatékoságának, zavarának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg.

CÉLUNK

Az együttnevelés során az ép gyermekekkel való azonosság megéreztetése és a különbözőség segítő szándékú megközelítése annak érdekében, hogy a sérült gyermek hátrányai csökkenjenek, megközelítse a többség szintjét.

FELADATAINK

Az elemi adaptív viselkedés kialakítása, és az egyéni sikereket segítő, a társadalmi együttélés szempontjából kívánatos egyéni tulajdonságok, funkciók fejlesztése:

- a szociális, kommunikációs készségek célzott fejlesztése,
- a társuló fogyatékból eredő fejlődési elmaradások célirányos kompenzálása
- a meglévő ép funkciók bevonása a hiányok pótlása érdekében
- a sztereotip, szociálisan nem megfelelő viselkedés kialakulásának megelőzése, illetve korrekciója,
- a fogyatékból specifikus környezet, eszközök, módszerek és szokásrendszer kialakítása és használatának elsajátítása.

Gondozás

- testi szükségletek kielégítése
- alapvető önkiszolgálási készségek kialakítása: étkezés, öltözés, tisztálkodás
- egészséges életvezetési szokások alakítása
- természetes élethelyzetekben való tevékenykedés elősegítése

Értelmi fejlesztés

Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.

- elemi logikai műveletek, fogalmak, összefüggések tanítása
- az elsajátított képességek önálló használatának tanítása - gyakorlása
- az elsajátított képességek más összefüggésben való alkalmazása
- tapasztalatszerzés, az ismeretek több szempontú feldolgozása – beszéd, látás, hallás, tapintás, szaglás alakítása
- pszichomotoros fejlesztés
- alkotóképesség kibontakoztatása
- kommunikáció fejlesztése
 - az aktív és passzív szókincs fejlesztésére irányuló gyakorlatok
 - beszédértés és észlelés segítése, szókincsbővítés,
 - a beszédre irányuló figyelem – hallás, beszédhallás
 - tér-, időbeli orientáció -téri irányok ismerete önmagához, tárgyhoz viszonyítva térben, síkban, naptárhasználat
 - a beszéd nyelvtani és tartalmi elemei
 - a vizuomotoros koordinációs készség

Érzelmi - erkölcsi -akarati fejlesztés

Gondot fordítunk arra, hogy a sajátos nevelési igényű gyermek érzelmi biztonságban, védelem alatt tanulja meg az elfogadást, valamint az elfogadottság érzéseit átélni és kifejezni.

A segítségre szoruló társsal kapcsolatos erkölcsi normák megfelelő alakítására törekszünk: csak a szükséges segítség megadása, illetve elfogadása.

- a szeretet és a kötődés képességének fejlesztése
- a mások iránti tisztelet, megbecsülés érzésének fejlesztése
- az érzelmek kifejező képességének fejlesztése
- az ösztönök és az érzelem irányításának fejlesztése
- én tudat, önismeret alakítása
- önérvényesítő képességek erősítése
- alapvető erkölcsi normák alakítása
- a tevékenységet meghatározó keretek, szabályok kialakítása
- sikeres teljesítmények megerősítése

Szociális fejlesztés

- a taníthatóságot megalapozó szociális készségek tanítása
 - más személyek jelenlétének felismerése és elfogadása
 - a pedagógus segítségének elfogadása
 - a csoport életének elemi szabályainak, szokásainak elsajátítása
 - az elemi viselkedési szabályok elsajátítása
 - az utánzási készség fejlesztése
- önmagáról való tudás tanítása
 - személyi adatok megtanítása
 - saját külső tulajdonságainak tanítása
 - saját maga és más személyek elkülönítése - önfelismerés
 - elemi élménymegosztás tanítása
- kapcsolatteremtés, fenntartás
 - ismerős személyek felismerése, nevének megtanítása
 - egyszerű szociális rutinok megtanítása - köszönés, segítségkérés
 - az információcsere szabályainak tanítása, a kommunikációs interakció kezdeményezése, fenntartása, befejezése
 - óvodán belüli viselkedés szabályainak megismerése, elfogadása
 - elemi kooperáció felnőttel, gyermekkel
 - a már megtanult viselkedésminták valódi élethelyzetekben való gyakorlása elengedhetetlen feladat
 - a metakommunikáció megértésének és használatának fejlesztése.

Mozgásfejlesztés

- mozgáskoordináció
- grafomotoros képességek fejlesztése
- a mozgások speciális fejlesztése – beszédszervek ügyesítése

AZ INTEGRÁLT NEVELÉS VÁRHATÓ ELŐNYEI

- A részképességek, a szociális és kommunikációs készségek célzott fejlesztése, célirányos kompenzálása elősegíti a teljes személyiség fejlődését.

- Az integrált nevelés a lakóhelyén valósul meg, így a gyermek nem szakad ki sem a családjából, sem az ép gyermekek, a lakóhelyi kortársak kapcsolatrendszeréből.
- A befogadó környezet
 - pozitív beszédmintája motiválja a gyermeket, hogy gondolatait szóban fogalmazza meg, és egyre tökéletesebb legyen nyelvhasználata,
 - biztosítja, hogy a társadalmi, szociális problémák csökkenjenek, mivel a gyermek a beilleszkedési folyamatot folyamatosan gyakorolhatja, átélheti,
 - „normális” magatartásmintát közvetít, csökkentheti a jellegzetességek kialakulását.
- Az együttnevelés elősegíti, hogy realisabb énkép, önértékelés alakuljon ki.
- Természetes élethelyzetekben tapasztalhatja meg saját erős és gyenge oldalait, amely egyben húzóerőt is jelent, hisz törekszik a magasabb követelményeknek megfelelni.

A MEGVALÓSÍTÁS FELTÉTELEI

Pedagógus

- Szociálisan érzékeny, empatikus, a különbségeket kezelni tudó és akaró pedagógusi attitűd, a feltétel nélküli elfogadás, befogadás elvének megvalósítása.
- A sérült gyermek különbözőségét elfogadó, támogató környezet kialakítása.
- Személyes kapcsolat kialakítása a szülőkkel.
- A beilleszkedés előkészítése, segítése – egyénre szabott beszoktatás.
- Egyénre szabott vizuális környezeti támpontok kialakítása – tárgyi környezet áttekinthetősége, napirend megjelenítése.
- Nevelési programunk általános célkitűzéseinek megvalósítása, az általános gyermeki fejlődés szem előtt tartása.
- A szakértői bizottság által kijelölt szakemberek részvétele a fejlesztésben.
- Megfelelő, sikerorientált szemlélet kialakítása:
 - Mit tud már a gyermek?
 - Mire építhetünk, mi a következő fejlődési lépcső?
 - Mit és hogyan kell még megtanítanom a gyermeknek?
 - Mi a szociális helyzete?
 - Mik a gyermek távlati lehetőségei?
- Az integráló csoport pedagógusa mellett szükséges egy képzett pedagógiai asszisztens jelenléte, aki segíti az autizmussal élő gyermeket a nap folyamán.
- A nevelőtestület együttműködése – rendszeres team munka valamennyi munkatárs részvételével, esetmegbeszélések, hospitálások.
- Együttműködés az óvodán kívüli szervezetekkel – gyermekvédelemmel, az egészségügyi ellátással, szociális segítségnyújtással, szakmai szolgáltatókkal.
- Speciális, az integrációt segítő továbbképzések lehetőségének biztosítása.

Gyógypedagógus, logopédus, fejlesztőpedagógus

- Megismerkedik a fogadó pedagógussal és a gyerekcsoporttal.
- Megismeri az intézmény dokumentumait, szükség szerint segít a kiegészítésben.
- Értelmezi a szakértői bizottság által felállított diagnózist, elkészíti az egyéni fejlesztési tervet.
- Rendszeres kapcsolatot tart az óvodapedagógusokkal, tanácsot, segítséget ad.

- Foglalkozik a gyermekkel azon a területen, ami csak a szaktudásával oldható meg.
- Kapcsolatot tart a szülővel, nyomon követi segítő munkájukat.

A szülők feladatai

- Szoros kapcsolattartás a fejlesztés érdekében:
 - óvodapedagógusokkal,
 - logopédussal, gyógypedagógussal, pszichológussal,
- A mindennapi otthoni segítségnyújtás, gyakorlás feltételeinek biztosítása,
- Az illetékes szakértői bizottság véleményének évenkénti beszerzése, amely szerint a sérült gyermek számára javasolt és eredményes az integrált nevelés,
- Éljenek azokkal a lehetőségekkel, melyeket az óvoda felkínál,
- A fejlődés elősegítése érdekében, segítsék az óvodapedagógus, illetve az egyéb szakemberek munkáját.

SIKERKRITÉRIUMOK

Az SNI gyermek esetében a fejlődés jellemzői óvodáskor végére nem határozhatók meg. Befolyásolja állapotának súlyossága, a gyermek mentális képességei és fejlődési üteme. Beiskolázásáról az illetékes szakértői bizottságok döntenek.

- A sikert a kisgyermek beilleszkedése, fejlődése jelenti.
- A gyermek továbblépési lehetősége, illetve a kimenet a következő szakaszba, függ a fejlődés mért eredményeitől.

- A nevelőtestület sikere
 - ha érzékeny pedagógiai szemlélettel, korszerű módszerekkel képes élni,
 - ha a fejlesztéshez, a megvalósításhoz a szülőket meg tudtuk nyerni,
 - ha az óvodán kívüli szervezetekkel eredményes az együttműködés.

6. GYERMEKVÉDELEM

A gyermekvédelmi törvény, az ENSZ Gyermek jogairól szóló egyezményének, és a közoktatási törvényben foglaltak ismeretében foglalmaztuk meg az óvodai gyermekvédelem és a gyermekvédelmi munka feladatait. Óvodánk a gyermekvédelem első, legfontosabb jelzőrendszere, hisz a gyermekek minden problémája itt érzékelhető először. A sok esetben kedvezőtlen szociális, gazdasági, családi elvárások, az érték és normaválság, az egyre több családban érzékelhető életvezetési problémák miatt növekszik a feszültség, csökken a feszültségtűrő képesség.

CÉLUNK

Prevenció, a gyermekek hátrányos helyzetének csökkentése, a veszélyeztettség kialakulásának megelőzése.

FELADATUNK

A problémák felismerése, az okok keresése. A gyermekek hátrányos helyzetének és veszélyeztetettségének megelőzésében, megszüntetésében való aktív közreműködés,

valamint szükség szerinti együttműködés a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó más személyekkel, intézményekkel, hatóságokkal.

Programunkban a gyermekek jogait, testi, lelki sajátosságait tiszteletben tartva nagy hangsúlyt kap:

- elősegíteni a veszélyeztetett, hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek óvodába kerülését,
- a gyermek és a családi háttér megismerése,
- a nevelőtestület közös prevenciós gyermekvédelmi munkája,
- a gyermekekben rejlő értékek felismerése, megbecsülése, kibontakoztatása,
- a különbözőségek elfogadása, elfogadtatása,
- a hátrányok leküzdése érdekében az egyéni foglalkozások megszervezése, fejlődésük elősegítése
- szükség szerinti segítségnyújtást a szülőknek ahhoz, hogy a törvényben meghatározott kötelezettségeiknek eleget tegyenek,
- a szülők tájékoztatása a különféle szociális támogatások lehetőségeiről
- a nevelőtestület minden tagjának feladata a gyermekvédelemmel kapcsolatos munkák elősegítése
- a gyermekvédelmi felelős és az óvodavezető koordináló munkája,
- a folyamatos kapcsolattartás a segítő intézményekkel.

SIKERKRITÉRIUM

- Az esélyegyenlőségi feltételek biztosítása, erősítése.
- Bizalomteljes kapcsolat kiépítése a családokkal.

7. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSE

7.1 A csoportok szervezése

Több éves hagyományainkat, helyi adottságainkat és a pedagógusaink attitűdjét és az aktuális lehetőségeket figyelembe véve szervezünk homogén és heterogén csoportokat is. A csoportok szervezésének alapja a felmenőrendszer, amely megszünteti a korcsoport ismétlés miatti csoportváltást. A vegyes csoportokban lehetőség szerint az egymáshoz közeli korosztályok találhatók.

7.2. A nevelés időkeretei

A gyermekek egészséges, a tevékenységben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéshez a napi- és a hetirendben biztosítjuk a feltételeket a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek megvalósításához.

7.2.1. Napirend

Jól megtervezett napirenddel hozzájárulunk az egészséges fejlődéshez szükséges biológiai és pszichológiai feltételek megteremtéséhez, elősegítjük a szokások kialakulását. Törekszünk a tevékenységek közti harmonikus arányok kialakítására, szem előtt tartva a szabad játék elsődleges szerepét. Napirendünket rugalmasan szervezzük. Az étkezések folyamatosan történnek, de szükség esetén élhetnek az óvodapedagógusok a hagyományos együttlétkezés lehetőségével is.

7.2.2. Hetirend

Az ésszerű, az adott gyerekcsoporthoz igazodó hetirend a folyamatosság, a rendszeresség és a nyugalom kialakítását segíti elő csoportjainkban.

A fiatalabb életkorú gyermekeink számára rugalmas időkereteket biztosítunk, míg az iskola megkezdése előtti évben nagyobb hangsúlyt helyezünk a tanulást támogató környezet megteremtésére, és az óvodapedagógusok által kezdeményezett tevékenységi formák biztosítására változatos szervezeti és időkeretekben. Ügyelünk a csoportok közti összhang megteremtésére.

A kötött tevékenységeket a gyermekek fejlettségi szintjéhez igazodva 3-35 perces csoportos foglalkozások keretében valósítjuk meg.

Életkor	Kötött tevékenység	Kötetlen tevékenység
3-4 éves	Mozgás	Külső világ tevékeny megismerése Verselés, mesélés Ének, zene, énekes játék, gyermektánc Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka
4-5 éves	Mozgás Ének, zene, énekes játék	Külső világ tevékeny megismerése Verselés, mesélés Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka
6-7-8 éves	Mozgás Külső világ tevékeny megismerése Verselés, mesélés Ének, zene, énekes játék, gyermektánc Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	Külső világ tevékeny megismerése Verselés, mesélés Ének, zene, énekes játék, gyermektánc Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

7.2.3. Tervezés, a fejlődés nyomon követése

A tervezéshez a közösen kialakított dokumentációt használjuk, amelyet szükség szerint aktualizálunk.

A fejlődés nyomon követése szükség szerint, de legalább évi két alkalommal történik.

8. ÓVODÁNK KAPCSOLATRENDSZERE

8.1. BELSŐ KAPCSOLATOK

8.1.1. Család - óvoda kapcsolat:

A legszorosabb kapcsolatban az óvodánkba járó gyermekek családjával állunk. Szem előtt tartjuk, hogy a gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége. Optimális esetben folytatjuk és kiegészítjük a megkezdett nevelést, de előfordul, hogy szükség van a családi nevelés hiányosságainak pótlására is.

CÉLUNK

A családi és óvodai nevelés összhangjának, együttműködésének kialakítása az eredményes nevelőmunka érdekében:

- a család szokásainak, sajátosságainak figyelembe vétele,
- a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásainak megtalálása.

FELADATUNK

- A gyermek és a családi háttér megismerése, a bizalomteljes kapcsolat kialakítása.
- A családi és óvodai nevelés egymásra épülésének erősítése. Szükség szerint szemléletformálás, értékrendszerünk közvetítése.
- A partneri elégedettség visszatérő vizsgálata.
- Szakmai kompetenciánk megőrzése mellett a jelentkező igények kielégítése
- A kapcsolattartás változatos módjainak megteremtése:

Családlátogatás:

- szükség szerint a felmerülő problémák megoldása érdekében, esetleg a gyermekvédelmi felelős bevonásával,

Szülői értekezletek:

- a gyermekeket, a csoportot, az óvodát és a szülőket érintő témák megbeszélése,
- pedagógiai témájú beszélgetések, előadások szervezése,
- szülői vélemények, javaslatok meghallgatása.

Fogadóóra:

- évente 2 alkalommal, illetve szükség szerint.

Epres napok:

- évente két alkalommal várjuk a szülőket a napi életbe való bepillantásra.

Ünnepek, közös programok:

- a kapcsolat mélyítésére, a jobb megismerésére nyílik lehetőségünk.

SIKERKRITÉRIUM

- Bizalomra épülő, együttműködő kapcsolat kialakulása.
- A családok és az óvodai értékrend egymáshoz való közelítése.
- A gyermekek örömteli, felszabadult tevékenykedése.
- A szülői elégedettség folyamatos erősödése, az együttnevelés megvalósítása.
- A segítő szándék igénylése, elfogadása.
- A különböző óvodai programokon, rendezvényeken való aktív részvétel.

8.2. KÜLSŐ KAPCSOLATOK

8.2.1. Kapcsolat a fenntartóval

Folyamatos konzultációra, eszmecsere-re van szükség az eredményes együttműködés-hez. Pontos, megbízható adatszolgáltatással segítjük a fenntartó munkáját, és mi is várjuk az időben történő korrekt tájékoztatást.

8.2.2. Nevelési-, oktatási-, szakmai-, szakszolgálati és kulturális intézmények

- **Bölcsőde**

Cél az átmenet megkönnyítése a gyermek fejlődéséről, családi háttéréről.

- **Óvoda**

Továbbképzéseken, mentori nyílt napokon a korszerű pedagógiai ismeretek tovább adása, az információáramlás biztosítása.

- **Iskola**

Az átmenet, valamint az utánkövetés megvalósításának érdekében évek óta szoros kapcsolatot tartunk a lakótelepi iskolákkal.

- **Mentorok**

A pedagógiai munka támogatói, ismereteik továbbadására nevelői értekezleteken, bemutatókon, előadásokon van lehetőség.

- **Pedagógiai szakszolgálatok**

Speciális szakismereteikkel segítik gyermekeink fejlődését.

- ✓ **Logopédus**

Munkánkat segíti az óvodai logopédus. Szűri és Foglalkozik az SNI-s, és a

- ✓ fejlesztésre váró gyerekekkel meghatározott órarend szerint, szükség szerint javaslatot tesz a szülőknek további vizsgálatokra, illetve elvégzi a szűréseket.

- ✓ **Utazó gyógypedagógus** – szükség szerint jár az ellátás, meghatározott órarend szerint foglalkozik a Szakértői Bizottság előírása alapján az SNI-s gyermekekkel.

- ✓ **Fejlesztőpedagógus** – meghatározott órarend szerint végzi a középsős szűrés és az iskolaérettségi vizsgálatok alapján a gyermekek egyéni fejlesztését.

- ✓ **Pszichológus** – meghatározott órarend szerint végzi a gyermekek egyéni fejlesztését.

- **Gyermekjóléti Szolgálat**

A veszélyeztetettség megelőzésének és megszüntetésének, a gyermekvédelmi feladatok ellátásának, koordinálásának a segítője.

- **Gyermekorvos, védőnő**

Szükség lenne a szorosabb kapcsolatot különösen a korai fejlesztés érdekében.

- **Könyvtár, Művelődési központ:**

Tágabb környezetünk megismerésére, kultúraátadásra, ízlésformálásra nyílik lehetőségünk.

SIKERKRITÉRIUM

- Együtt gondolkodás megvalósulása, kölcsönös elégedettség.
- Egymás programjain, rendezvényein való részvétel.

9. PROGRAMUNK ESZKÖZRENDSZERE

9.1. SZEMÉLYI FELTÉTELEK

9.1.1. Óvodapedagógus

Óvodavezető a jogszabályi előírásoknak megfelelő végzettséggel.

Gyermekcsoportonként 2 fő, főiskolai végzettséggel rendelkező óvodapedagógus.

Programunk megvalósításához szükség van: a környezeti, az egyéni fejlesztés területén, valamint a beszéd fogyatékos és az autista gyermekek integrálását elősegítő továbbtanulás.

9.1.2. Dajka

A csoportokban képzett dajkák dolgoznak heti váltásban. Tevékenyen vesznek részt a csoportok életében. Középsős műszakban a két konyhai dolgozó végzi munkáját, akik szintén részt vesznek a csoportok mindennapjaiban.

9.1.3. Gazdasági vezető, könyvelő, pénztáros

A gazdasági dolgozók munkáltatója az intézmény vezetője.

Önállóan gazdálkodó intézményünkhöz négy részben önálló intézmény tartozik.

9.1.4. Udvari munkás

A lakótelepi óvodák kertjeit gondozza, és kézbesítői feladatokat is ellát.

9.2. TÁRGYI - DOLOGI FELTÉTELEK

Nevelési programunk egyik tartópillére a **környezeti nevelés**, amely során környezeti kultúrára, az életviteli szokások megalapozására helyezük a hangsúlyt. Ehhez nélkülözhetetlen az esztétikus, egészséges környezet megteremtése, valamint Alapító Okiratunknak megfelelően befogadjuk az autista és a beszéd fogyatékos gyerekeket is.

Részben az önkormányzat segítségével, részben saját erőből, illetve pályázatok útján próbáljuk elképzeléseinket megvalósítani.

9.2.1. Helyiségek :

Az épület, a helyiségek, a játszóudvar jól felszereltek. A gondnoki lakás majdani megszűnése esetén lenne mód **tornaszoba** kialakítására.

A játszókert folyamatos karbantartása, a kertészeti feladatok ellátása komoly problémát jelent.

9.2.2. A helyiségek bútorzata és egyéb berendezési tárgyai

(1. sz. melléklet)

I r o d a l o m – 1998.

1. Az óvodai nevelés programja Országos Pedagógiai Intézet , Bp., 1989
2. Bakonyiné Vince Ágnes- Nagyné Kasza Ilona: Mozgás - öröm a szabadban
MULTIGRÁF GMK., Mány, 1989
3. Balázné Szűcs Judit: Az EMBER aki óvodás SZORT Bt., Bp., 1997
4. Balázné Szűcs Judit: Miből lesz a cserebogár ? Alex-typo , Bp.1992
5. Bábosik István - Mezei Gyula: Neveléstan Telosz kiadó, BP., 1994
6. Bálványos Huba: Esztétikai művészeti nevelés Fejlesztő Pedagógia 1994./ 2-3.11.o.
A környezeti nevelés pedagógiai és pszichológiai alapjai
Bp-i Tanítóképző Főiskola,1997
8. Elkonyin: A gyermeki játék pszichológiája Gondolat, Bp., 1983
9. Fábrián Katalin: Tevékenységközpontú óvodai nevelési program Miskolc, 1996
10. Forrai Katalin: Ének az óvodában Zeneműkiadó Bp., 1974
11. Dr.Füle Sándor: A pedagógiai program készítése Országos Közoktatási Intézet, Bp., 1997
12. Dr. Gósy Mária: Beszéd és óvoda Nikol Gmk, Bp., 1997
13. Dr. Gósy Mária: Beszéd és beszédviselkedés az óvodában Tanszer-tár Bt. 1993
14. Havas Péter: Értékek és szempontok a környezeti nevelésben
Fejlesztő Pedagógia 1996/ 5-6. 24.o.
15. Havas Péter: A környezeti nevelés néhány pedagógiai elve és területei
Új Pedagógiai Szemle 1993./ 10. 21.o.
16. Dr. Hegyi Ildikó: Siker és kudarc a pedagógus munkájában Okker, Bp., 1996
17. Dr.Hegyi Ildikó: Gyermekmegfigyelések Óv.vez. kézikönyve V.,
Okker, Bp.,1997.56.o.
18. Dr. Hegyi Ildikó: Fejlődési lépcsőfokok óvodáskorban Okker, Bp.1998.
19. Dr. Horváthné Füle Éva: „Komplex”esztétikai nevelés az óvodában
Fejlesztő Pedagógia 1994/ 2-3. 30. o.
20. Dr.Kanczler Gyuláné- Bihariné Dr.Krekó Ilona: A környezeti és a zenei nevelés
Kapcsolata Óvodai Nevelés 1996./8. 292. o.
21. Kondacs Mihályné - Podmaniczky Mária: Vizuális nevelés az óvodában
Calibra, Bp., 1993

22. Környei Fewrencné: Vizuális nevelés Óvodai Nevelés 1990./ 9. 294.o.
23. Dr.Kuti István-Dr. Kuti Istvánné: Környezeti nevelés az óvodában
 - Gondolatok az emberről és a környezetről 35.o.
 - Módszertani gondolatok 37. o.
 - Az óvodai környezeti nevelés információelméleti alapjai 39.o
 - Ajánló bibliográfia az óvodai környezeti neveléshez 41.o.
- Fejlesztő Pedagógia 1996/ 5-6.:
24. Lázár Péterné: A gyermekvédelmi munkáról Óvodavezetők kézikönyve V.
 Okker, Bp.,1997. 69. o.
25. Lehoczky János- Wellisch Mária : Drámapedagógiai módszerek a környezeti nevelésben –
 avagy dramatikus környezetpedagógia, Új Ped. Szemle 1993./ 10. 64.o.
26. Lénárd Ferenc: Képességek fejlesztése a tanítási órán Tankönyvkiadó, Bp., 1987
27. Mérei Ferenc; V. Binet Agnes : Gyermeklélektan Gondolat, Bp., 1969
28. Neményi Eszter-Lill Jánosné: Matematikai nevelés Óvodai nevelés 1991./ 2-8.
29. Dr. Páli Judit: Játék a preventív fejlesztés módszertanához Óv.Nev. 1991./8. -9. 291.
30. Pereszlényi Éva-PorkolábnéDr, Balogh Katalin: Játék-Mozgás-Kommunikáció
 Alcius Bt., Bp., 1996
31. Perlai Rezsóné: A matematikai nevelés módszertana
 Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1997
32. Piaget, Jean: Hat tanulmány PRIMO Kiadó, Bp., 1990
33. Porkolábné Dr. Balogh Katalin és a IV. Aradi u. alkotó teamje:
 Kudarc nélkül az óvodában Alex-typo , Bp. 1992
34. Komplex prevenció óvodai program ,Volán Humán Oktatási és Szolgáltató Bt. 1997
35. Porkolábné Dr.Balogh Katalin-Dr. Páli Judit: Pszichológiától pedagógiáig
 Alex-typo, 1993
36. Dr. Szüdi János: Óvoda a közoktatás rendszerében Okker
37. Tanulmányok a kisgyermeknevelésről Magyar Pedagógiai Társaság , 1995
38. Tatai Erzsébet - Tatai Mária: Egy alternatív tantárgy: a környezetkultúra
 Fejlesztő Pedagógia 1994. /2-3. 16. oldal
39. Dr.Tótszóllósné Varga Tünde: Mozgásfejlesztés az óvodában FER-Co. Kft. 1994
40. Zilahi Józsefné: Nevelés az óvodában verssel, mesével MULTIGRÁF GMK, 1989
41. Dr.W. Mikó Magda: Az óvodai nevelés országos alapprogramjának értelmezése
 Óvodavezetők kézikönyve V. Okker, Bp., 1997

A módosításhoz használt irodalom - 2004.

1. A fogyatékos gyermekek nevelésének irányelve
 2. A hallássérült gyermekek integrált oktatása, nevelése Bp. 2001
 3. Az integrált óvodás gyermek Bp. 2001
 4. Az enyhén sérült gyermekek nevelése az óvodában Hajdúböszörmény, 1995
 5. Hulladékgyűjtésről óvodapedagógusoknak Bp., 2003

5. Kósáné Ormai Vera: A mi óvodánk Okker 2002
6. Körmöci Katalin: A gyermek szükségleteire épített tanulás az óvodában Fabula Bt.2001
7. Laminé Antal Éva-Petránné Képes Gizella: Mérés, értékelés az óvodában B.V.B. Nyomda 2001
8. Óvodások környezeti nevelése- Réce füzetek 5. Bp., 2001
9. Óvodavezetők kézikönyve Raabe
10. Óvónők kincsestára Raabe
11. Minőség az óvodában Okker 2001
12. Zsámboki Károlyné : Óvodai matematikai nevelés Sopron, 2003

A módosításhoz használt irodalom - 2010.

1. Alapprogram 2010.
2. Gájerné Balázs Gizella: Ajánlások az autizmussal élő gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez Sulinova Bp., 2006.
2. Hernádi Krisztina: Ajánlások beszéd fogyatékos gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez Sulinova Bp., 2006.
3. Dr.László Zoltánné: Ajánlások a pszichés fejlődés zavaraival küzdő gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez (pszichés fejlődés) Bp., 2006.
5. Ódor Henriette : Értelmi fejlődési elmaradással küzdő óvodások gyógypedagógiai megsegítése Budapest, 2009.
6. Óvodai program autizmussal élő gyermekeket nevelő óvodák számára Autizmus Alapítvány Bp. 2007.
7. Venterné Balogh Angelika : Ajánlások a pszichés fejlődés zavaraival küzdő gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez (magatartás) Sulinova Bp., 2006.

A program módosítás jogszabályi alapja – 2013.

- 2011. évi CXCV. a nemzeti köznevelésről szóló törvény
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 229/2012. (VIII. 28.) a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló kormányrendelet
- 363/2012. (XII.17.) kormányrendelet az óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- 32./2012. (X.8.) EMMI rendelete a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve
- 1997. évi XXXI. a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 26./1997.(IX. 3.) NM rendelet az iskola egészségügyi ellátásról